

Usporedba tiskane i digitalne slikovnice za djecu predškolske dobi

Ištuk, Gorana

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:424165>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

SVEUČILIŠTE U SPLITU FILOZOFSKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

**USPOREDBA TISKANE I DIGITALNE
SLIKOVNICE ZA DJECU
PREDŠKOLSKE DOBI**

GORANA IŠTUK

Split, 2021

Odsjek za Rani i predškolski odgoj

Diplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Predmet: Informacijska i komunikacijska tehnologija

**USPOREDBA TISKANE I DIGITALNE SLIKOVNICE ZA
DJECU PREDŠKOLSKE DOBI**

**COMPARISON OF PRINTED AND DIGITAL PICTURE
BOOKS FOR PRESCHOOL CHILDREN**

Student

Gorana Ištuk

Mentor

doc. dr. sc. Suzana Tomaš

Split, srpanj 2021

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Digitalne kompetencije	3
2.1. Digitalne kompetencije roditelja	8
2.2. Sigurnost u <i>online</i> okruženju	10
3. Slikovnica	13
3.1. Podjela i funkcija slikovnice	14
3.2. Multimedijaska ili elektronička slikovnica	17
4. Oblikovanje slikovnice	21
4.1. Oblikovanje digitalnog primjerka slikovnice	23
4.2. Oblikovanje tiskanog primjerka slikovnice	30
5. Primjena digitalne i tiskane slikovnice za djecu predškolske dobi	31
5.1. Cilj istraživanja	31
5.2. Metodologija	31
5.3. Rezultati i rasprava	32
6. Zaključak	42
7. Literatura	46
Prilozi	49

1. Uvod

Iako se svijet dječjih slikovnica mijenja, stalna je uloga dječjih slikovnica u odgoju, a čitanje slikovnica djeci nije ograničeno na ono što je nekada bilo. Odrastajući u svijetu tehnologije brojne su mogućnosti pa se tako današnja djeca, osim klasičnih tiskanih slikovnica koje nude veliki broj sadržaja i formata, susreću i sa interaktivnim multimedijским slikovnicama kojima se pristupa putem novih tehnologija poput e-čitača i tablet računala s dodirnim zaslonima te mobitelima. Takva slikovnica koja je, najjednostavnije rečeno, medijska ili elektronska knjiga koja je namijenjena prvenstveno djeci, objedinjavajući tekst, sliku, animaciju, zvuk i film, uz interaktivnost omogućuje djeci novo, zanimljivije iskustvo čitanja prvih knjiga za djecu, a dostupna u raznim oblicima i izvorima poput Internet mreže, CD-ROM-a ili u obliku aplikacija. Elektronske slikovnice imaju neke iste značajke kao i tradicionalne tiskane slikovnice, kao što je integracija teksta i slike radi prenošenja značenja. Međutim, neke su značajke e-knjiga različite, poput animacije uživo, interaktivnih komponenti i rada tehnologije. Autori Yokota i Teale (2014) smatraju da bi i tiskana i digitalna slikovnica trebale igrati središnju ulogu u ranoj fazi obrazovanja za pismenost. Uživane djece u slikovnicama, bez obzira na način na koji se slikovnice „čitaju“, osnova su za buđenje dječje mašte, razvijanja smisla za lijepo, razvoj čitalačke pismenosti, učenje o društvenim vrijednostima. Uz slikovnicu razvijaju govor i osjećaj za jezik, stvaraju prve pojmove, saznavaju za ritam, dobivaju spoznaje o svijetu oko sebe i o sebi samome pomoću informacija koje su mu poticaj za intelektualni razvoj. Slikovnica je zapravo splet odgojnih i obrazovnih sadržaja i vrijednosti, a njena je uloga otkriti djetetu svijet i medij pisane riječi. Prema autorici Šišnović (2011) odrasli su nedovoljno upoznati sa slikovnicama, njenim karakteristikama i ulogom u životu djeteta. Razlog neistraženosti slikovnica i nedovoljna iskorištenost njenih dobrobiti u odgojno-obrazovnom radu može biti zbog nedostataka literature i istraživanja o slikovnici te njezinoj odgojno-obrazovnoj vrijednosti. Stoga pitanje slikovnice, istraživanje njezinog značaja i vrijednosti za djecu rane dobi, ne bi trebalo biti zanemareno i upravo bi odgojno-obrazovni djelatnici trebali poticati čitanje i tražiti odgovore na brojna pitanja o vrijednosti i značaju slikovnice.

U teorijskom dijelu ovog rada opisane su digitalne kompetencije roditelja, sigurnost djece u online okruženju, analiza pregleda literature o klasičnim slikovnicama, multimedijским slikovnicama i tehnologijama izrade interaktivnih slikovnica. Drugi dio

odnosi se na oblikovanje klasične slikovnice Uskočka priča i oblikovanje iste u digitalni oblik, osim toga opisana je primjena digitalne slikovnice te je prikazano mišljenje roditelja i iskustva djece koji su pročitali tiskanu i digitalnu slikovnicu.

Na kraju diplomskog rada nalazi se zaključak, popis korištene literature te prilozi – upitnik za roditelje i djecu koji sam koristila za prikupljanje podataka.

2. Digitalne kompetencije

Živeći u suvremenom društvu gdje se stalno događaju neke promjene koje zahtijevaju od pojedinca neke nove kompetencije, stavlja se naglasak na razvoj inovativnosti, rješavanje problema, kritičkog mišljenja i informatičke pismenosti (Đuran, Koprivnjak, Maček, 2018).

Nacionalnim kurikulumom za rani i predškolski odgoj i obrazovanje potiče se i osnažuje razvoj osam temeljnih kompetencija za cjeloživotno učenje, koje je obrazovna politika RH prihvatila iz Europske unije, a jedna od njih je i Digitalna kompetencija.

Vuorikari (2015) navodi kako digitalna kompetencija kao transversalna kompetencija, također nam pomaže u savladavanju drugih ključnih kompetencija kao što su komunikacija, jezične vještine ili osnovne vještine u području matematike i prirodoslovlja.

Digitalna kompetencija ne znači samo pretraživati Internet već se može raščlaniti u nekoliko manjih dijelova. Okvir za razvoj i razumijevanje digitalne kompetencije za građane u Europi, poznat i kao DIGCOMP, prikazuje pet područja koja opisuju što znači biti „digitalno kompetentan“:

- Obradu informacija (pronaći, pohraniti, organizirati i analizirati digitalne informacije, prema njihovoj važnosti i svrsi)
- Komunikaciju (komunicirati u digitalnom okruženju, dijeliti resurse pomoću online alata, surađivati kroz digitalne medije, interakcija na mreži, svijest o međukulturalnosti)
- Stvaranje sadržaja (izraditi i urediti novi sadržaj (tekst, slike, video), integrirati prethodna znanja i sadržaje, stvarati kreativne multimedijske uratke, programirati, primjenjivati prava intelektualnog vlasništva i licence)
- Sigurnost (osobna zaštita, zaštita podataka, zaštita digitalnog identiteta, mjere sigurnosti, sigurno i održivo korištenje)
- Rješavanje problema (utvrditi digitalne potrebe i resurse, odabirati odgovarajuće digitalne alate s obzirom na namjenu ili potrebu, rješavati konceptualne probleme putem digitalnih sredstava, kreativno koristiti tehnologiju, rješavati tehničke probleme)

Okvir digitalne kompetencije strukturiran je u pet dimenzija:

- Identificirano područje kompetencija
- Kompetencije primjerene svakom području
- Razina stručnosti (osnovna, srednja, napredna)
- Primjeri znanja, vještina i stavova za svaku kompetenciju
- Primjeri o primjenjivosti u različite svrhe (učenje, zapošljavanje, slobodno vrijeme, kupnja i prodaja, ..)

Digitalne kompetencije sadržane u DigComp 2.0 dijele se u pet područja s 21 kompetencijom:

Područje kompetencije Dimenzija 1	Kompetencija Dimenzija 2
Informacija	1.1 Pregledavanje, pretraživanje i filtriranje informacija Pretraživati i pristupati informacijama <i>online</i> , iskazati potrebu za informacijom, učinkovito pronaći resurse, kretati se između raznih <i>online</i> izvora. 1.2 Vrednovanje informacija Sakupiti, obraditi, razumjeti i kritički vrednovati informacije. 1.3 Pohrana i pronalaženje informacija Manipulirati i pohranjivati informacije i sadržaje za lakše pretraživanje, organizirati informacije i podatke.

Slika 1. Prikaz područja kompetencije Informacija (preuzeto s: https://radovi2015.cuc.carnet.hr/modules/request.php?module=oc_program&action=view.php&a=&id=24&type=4)

Komunikacija	2.1 Interakcija putem tehnologije Komunicirati kroz različite digitalne uređaje i aplikacije, razumjeti kako se ostvaruje digitalna komunikacije te načine komuniciranja putem digitalnih sredstava, razlikovati komunikacijske formate, prilagoditi načine komunikacije i strategije određenoj publici. 2.2 Razmjena informacija i sadržaja Podijeliti s drugima mjesto i sadržaj pronađene informacije, spremnost i sposobnost za razmjenu znanja, sadržaja i resursa, biti proaktivan u širenju vijesti, sadržaja i resursa, znati kako se citiraju informacije, integrirati nove podatke u postojeća znanja. 2.3 Uključenje u online društvo Sudjelovati u društvu kroz online angažman, tražiti mogućnosti za vlastiti razvoj i osnaživanje u korištenju tehnologije i digitalnog okružja, biti svjestan potencijala za sudjelovanje pojedinca pomoću tehnologije. 2.4 Suradnja putem digitalnih kanala Koristiti tehnologiju i medije za timski rad i suradnju, zajednička izgradnja i stvaranje resursa, znanja i sadržaja. 2.5 Pravila lijepog ponašanja na internetu Znati i primjenjivati norme ponašanja u <i>online</i>/virtualom okruženju, biti svjestan kulturoloških raznolikosti, zaštititi sebe i druge od mogućih <i>online</i> opasnosti (npr zlostavljanje putem interneta), razviti aktivne strategije otkrivanja neprimjerenog ponašanja. 2.6 Upravljanje digitalnim identitetom Stvoriti, prilagoditi i upravljati jednim ili više digitalnih identiteta, zaštititi svoj e-ugled, raditi s podacima kreiranim kroz više osobnih računa i aplikacija.
---------------------	--

Slika 2. Prikaz područja kompetencije Komunikacija (preuzeto s: https://radovi2015.cuc.carnet.hr/modules/request.php?module=oc_program&action=view.php&a=&id=24&type=4)

Izrada sadržaja	3.1 Razvoj sadržaja Stvarati sadržaje u različitim formatima uključujući multimediju, urediti i poboljšati razvijene sadržaje, kreativno se izraziti putem digitalnih medija i tehnologije. 3.2 Integriranje i ponovno razrađivanje Mijenjati, poboljšavati i kombinirati postojeće resurse za stvaranje novih, izvornih i relevantnih sadržaja i znanja. 3.3 Autorska prava i dozvole Primjenjivati prava intelektualnog vlasništva i licence na informacije i sadržaj. 3.4 Programiranje Primjenjivati postavke, modificirati programe, programirati aplikacije i uređaje, razumjeti načela programiranja.
------------------------	--

Slika 3. Prikaz područja kompetencije Izrada sadržaja (preuzeto s: https://radovi2015.cuc.carnet.hr/modules/request.php?module=oc_program&action=view.php&a=&id=24&type=4)

Sigurnost	4.1 Zaštita uređaja Zaštititi svoje uređaje i razumjeti <i>online</i> rizike i prijetnje, razumjeti potrebu provođenja sigurnosnih mjera. 4.2 Zaštita osobnih podataka Razumjeti uobičajene uvjete korištenja/pružanja usluge, zaštititi osobne podatke, poštivati privatnost drugih, zaštititi se od <i>online</i> prijevara, prijetnji i virtualnog zlostavljanja. 4.3 Zaštita zdravlja Poznavati zdravstvene rizike povezane s korištenjem tehnologije u smislu fizičkog i psihičkog zdravlja. 4.4 Zaštita okoliša Biti svjestan utjecaja IKT-a na okoliš.
------------------	--

Slika 4. Prikaz područja kompetencije Sigurnost (preuzeto s: https://radovi2015.cuc.carnet.hr/modules/request.php?module=oc_program&action=view.php&a=&id=24&type=4)

Rješavanje problema	5.1 Rješavanje tehničkih problema Identificirati moguće probleme (od jednostavnih problema u radu do rješavanja složenijih problema) i riješavati ih pomoću digitalnog sredstva. 5.2 Prepoznavanje potreba Procijeniti vlastite potrebe u smislu resursa, alata i razvoja kompetencija, povezati potrebe s mogućim rješenjima, prilagodavati alate za osobne potrebe, kritički procijeniti moguća rješenja i digitalne alate. 5.3 Inovacije i kreativno korištenje tehnologije Koristiti tehnologiju kreativno/ inovativno, surađivati u izradi digitalnih i multimedijских sadržaja, kreativno se izraziti kroz digitalne medije i tehnologiju, stvarati znanje i riješavati konceptualne probleme pomoću digitalnih alata. 5.4 Prepoznavanje potrebe unaprjeđivanja digitalne kompetencije Prepoznati potrebu unaprjeđivanja vlastite razine digitalne kompetencije u skladu s novim potrebama i tehnologijama, podržati razvoj digitalne kompetencije drugih pojedinaca.
----------------------------	---

Slika 5. Prikaz područja kompetencije Rješavanje problema (preuzeto s: https://radovi2015.cuc.carnet.hr/modules/request.php?module=oc_program&action=view.php&a=&id=24&type=4)

Poticanje razvoja informacijske i komunikacijske tehnologije od najranije dobi dovodi do toga da se čini kako su se pojedinci toliko naviknuli na tehnologiju te da poučavanje IKT-a više nije potrebno, međutim, međunarodna istraživanja i akademska literatura upozoravaju na nedostatak digitalne osposobljenosti općenito. Po rezultatima Eurostata iz 2015. godine gotovo polovica (44,5%) Eu populacije između 16 i 74 godine ima nedovoljno razvijene digitalne vještine.

U Rimskoj deklaraciji iz ožujka 2017. države članice EU-a naglasile su svoju predanost omogućavanju „najboljeg obrazovanja i osposobljavanja” za mlade ljude. Europsko vijeće u listopadu 2017. pozvalo je da se sustavi obrazovanja i osposobljavanja „prilagode digitalnom dobu”

„U ranoj i predškolskoj dobi digitalna kompetencija razvija se upoznavanjem djeteta s informacijsko-komunikacijskom tehnologijom i mogućnostima njezine uporabe u različitim

aktivnostima. Ona je u vrtiću važan resurs učenja djeteta, alatka dokumentiranja odgojno-obrazovnih aktivnosti i pomoć u osposobljavanju djeteta za samoevaluaciju vlastitih aktivnosti i procesa učenja. Ova kompetencija razvija se u takvoj organizaciji odgojno-obrazovnoga procesa vrtića u kojoj je i djeci, a ne samo odraslima, omogućeno korištenje računala u aktivnostima planiranja, realizacije i evaluacije odgojno-obrazovnoga procesa." (NKRPO, 2014).

2.1. Digitalne kompetencije roditelja

Tehnološkim razvojem informacijska i komunikacijska tehnologija (IKT) prodrla je u sve slojeve profesionalnog i osobnog života te su se promijenili načini na koji se posluje, zabavlja, kupuje i živi. U današnje vrijeme nemoguće je zamisliti život bez informacijske i komunikacijske tehnologije jer je ona sastavni dio života većine građana uključujući sve veći broj platformi na kojima se koriste, poput ekrana osjetljivih na dodir, televizora, mobitela, pa čak i kućanskih aparata. Nedostatak digitalnih kompetencija tj. ne mogućnost snalaženja u digitalnom i umreženom okruženju može biti prepreka za obavljanje poslovnih, osobnih i društvenih potreba.

Izrazi digitalna pismenost, digitalna kompetencija i digitalne vještine razvijali su se tijekom druge polovine dvadesetog i početka dvadesetprvog stoljeća, tako da postoji veliki broj definicija onoga što se misli kada se govori o nečijim vještinama za korištenje informacijskom tehnologijom prilikom rješavanja problema u poslovnom i svakodnevnom okruženju. Jedna od utjecajnijih interpretacija pojma digitalne pismenosti predlaže pet dimenzija: definiranje problema, pristupanje informacijama, vrednovanje informacija, upravljanje, integriranje i stvaranje sadržaja (Sparks, Katz, Beile, 2016).

Roditelji i odgojitelji imaju važnu ulogu u razvoju dječjih kompetencija. Kreirajući situacije i osiguravajući djeci iskustva oni su ti koji ih potiču na razvoj društveno prihvaćenih kompetencija (Vekić-Kljaić, 2016). Razvoj digitalne tehnologije olakšao je pristup različitim uređajima najmanjoj djeci i to najčešće u kući. Današnja kućanstva opremljena su raznim uređajima poput televizije, kamera, računala, multimedijalne opreme, internetskih konekcija, mobitela, tableta, igraći konzola i slično što je pokazatelj koliko se tehnologija integrirala u obitelj (Chou i Fen, 2014. prema Đuran i sur., 2018).

Postavlja se pitanje što znači biti odgovoran roditelj u digitalnom svijetu jer djeca nemaju oblikovan kritički odnos prema medijskim sadržajima, a sve su više izložena njihovim štetnim posljedicama?

Ciboci, Kanižaj i Labaš (2011) prema Đuran i sur. (2018) ističu kako se roditelji i odgojitelji u dodiru s novim digitalnim medijima osjećaju nemoćno jer s jedne strane, svjesni su da novi mediji imaju bitnu ulogu u djetinjstvu, no s druge strane predstavljaju im i nepoznanicu. Boje se negativnih posljedica korištenja medija na odrastanje djece jer ne znaju točno što djeca rade s tim medijima. Medijsko opismenjavanje roditelja i odraslih od velike je važnosti kako bi se smanjio osjećaj generacijskog raskoraka između odraslih i djece, ali i kako bi roditelji mogli biti ti koji će djecu na pravilan način uvesti u svijet medija. Nadalje autorice navode kako se od današnjih roditelja zahtjeva da uvrste digitalizaciju u svoju igru s djecom i tu opet dolazimo do važnosti medijskog opismenjavanja odraslih koje će smanjiti strah od nepoznatog, razvijati roditeljske kompetencije te omogućiti roditeljima približavanje suvremenom djetetu. Proširivanjem obrazovnog i psihološkog znanja kod roditelja potičemo ih da koriste stečeno znanje i vještine u svojim kontaktima s djecom. Na taj način mediji podržavaju obrazovnu funkciju u obitelji. Djeca uče putem modela, stoga ako roditelj koristi medije nekontrolirano, vrlo je vjerojatno da će dijete postupiti isto tako. Roditelji trebaju biti primjer djeci kako koristiti informatičku tehnologiju adekvatno i objašnjavati im pozitivne i negativne aspekte istih.

Roditelj može kvalitetnim, obrazovnim sadržajima na računalu i mobilnim uređajima djetetu pokazati da se digitalna tehnologija može koristiti kao sredstvo stvaranja, izražavanja i učenja. Generacije 21. stoljeća imaju urođenu sposobnost i sklonost prema tehnologiji, stoga ih nazivaju „digitalnim urođenima“ (Prensky, 2010. prema Tomaš 2014). Ista autorica navodi kako je obrazovanje takvih generacija poželjno usmjeriti u onome pravcu koji će zadovoljiti njihove potrebe i motivirati ih na aktivno sudjelovanje u nastavnom procesu. Roditelji bi trebali bi uvijek obraćati pažnju na aplikacije i računalne programe dostupne djetetu – oni moraju biti osmišljeni baš za uzrast djeteta (pogledati PEGI oznake i pročitati komentare korisnika i preporuke organizacija koje se bave medijima).

2.2. Sigurnost u *online* okruženju

U *online* okruženju potrebno je voditi računa o sigurnosti na Internetu isto kao što je nužno u svakodnevnom okruženju na različite načine paziti na svoju sigurnost poput prometnih pravila. Kada se govori o sigurnosti u *online* okruženju na Internetu misli se prije svega na sigurnost podataka i sigurnost korisnika tih podataka. Razvojem elektroničkih medija i sve većih mogućnosti komuniciranja, uz mnoge prednosti pojavljuju se i opasnosti kako za odrasle tako i za djecu i mlade. Autorica Robotić (2015) navodi kako mediji danas postaju odgojitelji novih generacija te da su djeca i mladi u velikom riziku da ih prekomjerna upotreba ovog medija odvede u socijalnu izolaciju, što je dobra podloga za stvaranje ovisnosti. Od malih nogu djeca stječu odličnu informatičku pismenost i puno se bolje razumiju u suvremenu tehnologiju od njihovih roditelja, što dovodi do toga da djeca lako mogu manipulirati roditeljima u korištenju ovim medijem.

Djeca sve više vremena provode uz ekrane, na internetu, društvenim mrežama i mrežnim igrama, što je dovelo do novog poremećaja – ovisnosti o Internetu i ovisnosti o video igrama (mrežnim igrama), kojemu su najviše podložni mladi ljudi, posebice djeca.

Prekomjernim korištenjem Interneta osobe se socijalno izoliraju, tjelesno i mentalno iscrpljuju, što onda odražava na obiteljskom, socijalnom, školskom funkcioniranju. Ovisnost o Internetu postaje ozbiljan problem za njihov uspješan i produktivan život te nepovoljno utječe na dinamiku i odnose u obitelji. Pokazatelji ovisnosti o Internetu je gubitak kontrole nad vremenom provedenim na Internetu, tjeskoba, napetost, razdražljivost, ukoliko se ne može priključiti, zanemarivanje spavanja kako bi se ostalo *online*, povlačenje iz ugodnih aktivnosti, narušeno socijalno funkcioniranje i gubitak prijatelja. Moguća je i pojava nekih fizičkih simptoma ovisnosti o Internetu kao što su bolovi u leđima, glavobolja, prekomjerna težina, nesanica, agresivnost, smanjena fizička aktivnost, neuspjeh u školi, smanjenje komunikacije u obitelji te smanjena pažnja i interes. Stoga Živković (2006) nudi neke savjete za roditelje kako bi provođenje vremena za računalom imalo što manje štetnih utjecaja na djecu i mlade, kao što je postavljanje jasnih pravila za uporabu računala, upoznavanje sa sadržajima kojima se dijete koristi na Internetu, uključivanje u igru s djetetom na računalu, razgovaranje s djetetom o iskustvima na Internetu, podučavanje o pravilima ponašanja na Internetu, instaliranje zaštitnih programa.

Uloga i stav roditelja su iznimno važni kod ovakvih osjetljivih skupina. Neki roditelji zbog straha od opasnosti zabranjuju djeci pretraživanje po Internetu, uporabu stolnih i mobilnih

uređaja, dok drugi roditelji svojoj djeci daju potpunu slobodu. Niti jedan niti drugi model nisu ispravni. Roditelji bi trebali kontrolirati i korigirati vrijeme provedeno za računalom iz prvenstveno zdravstvenih razloga te poticati igre na otvorenom, kretanje i druge oblike igre. Koliko će biti koristi ili štete od korištenja računalom ovisi i o vremenu koje dijete provodi za računalom.

U slučaju da dijete pokazuje simptome i znakove ovisnosti o Internetu nije poželjno braniti i ograničavati pristup djeteta Internetu, jer se u djeteta može pojaviti otpor te će ono pronaći načine kako će provoditi vrijeme na Internetu, međutim postoje načini kako možemo pomoći u takvim situacijama. Potrebno je poticati djecu na neke druge interese i društvene aktivnosti, razgovarati s djetetom o korištenju Interneta, nadzirati korištenja računala i postavljati jasne granice te ih upoznati sa mogućim opasnostima na Internetu.

Autorica Ružić (2011) prema Thomas i Loader (2000) definira računalni kriminal, kao računalnu aktivnost koja nelegalno ili protuzakonito može biti ostvarena putem globalne elektronske mreže. Najčešća meta računalnog kriminala su djeca (dječja pornografija, *trafficking* djece, prodaja organa, nasilje preko interneta, itd.)

„Postoji čitav niz siteova koji savjetuju roditeljima na koji način zaštititi djecu od Interneta. Među njima su: www.kidshealth.com, www.protectyourkids.info, www.safefamillies.org, www.bbesafe.com. Pored siteova, među roditeljima su popularni internet filteri poput *netnannyfilter*, *k9 web protection* i drugi. Ali, sve to samo donekle rješava problem. Otvoreni su i brojni siteovi koji se bore protiv *cyber-bullyinga* ili upozoravaju roditelje na koji način zaštititi djecu, poput www.stopcyberbullying.org, www.safekids.com, www.howto-stopcyberbullying.com, www.cyberbullyalert.com, www.stopbullyingnow.com“ (Ružić, 2011,161).

CARNET sadržaji o sigurnosti navode kako osim razgovora s djecom i upoznavanja djece s opasnostima Interneta moguće ih je zaštititi i alatima za kontrolu korištenja računala. Instalirani na računalu ti alati učinkovito štite djecu od neprimjerenih sadržaja i zlonamjernih korisnika te provode filtriranje sadržaja kojima djeca pristupaju, te kontroliraju vrijeme boravka djeteta na Internetu. Filtriranje se zasniva na blokiranju pojedinih web stranica ili na blokiranju pristupa pojedinim neprimjerenim sadržajima ali je moguća i kontrola korištenja pojedinih programa na računalu (chat, igrice itd.) kao i kontrola vremena provedenog na računalu. Osim blokiranja pojedinih sadržaja i programa, alati za obiteljsku zaštitu omogućuju i praćenje aktivnosti djeteta na računalu, opis posjećenih web stranica, popis programa koji su

pokretani, aktivnosti na tipkovnici – sadržaj komunikacije, analiza razmijenjenih *e-mail* poruka. Primjeri alata – roditeljska zaštita u *Windowsima* (*Microsoft Windows Vista* i *Windows 7* imaju ugrađenu funkcionalnost roditeljske zaštite). Nije potrebna dodatna instalacija jer je alat uključen u operacijski sustav. Dok je roditeljska zaštita uključena, korisnik vidi obavijest o tome u traci sa zadacima. Roditeljskim nadzorom na računalu možemo ograničiti vrijeme u kojem dijete može koristiti računalu te utvrditi koje igre i programe djeca mogu koristiti, a koje ne. Korištenjem programa (*Windows Live Obiteljska sigurnost*) može se za svakog člana obitelji stvoriti zaseban račun i podesiti mu postavke. Moguće je odrediti kojim je mrežnim stranicama ili sadržajima dozvoljeno pristupati, odobravati kontakte/prijatelje, pregledavati aktivnosti pa čak i spriječiti pristup Internetu prije prijave na taj program. Primjeri alata – *Parental Control Bar* je besplatan alat organizacije WRAAC (skupina pojedinaca volontera kojima je glavni cilj razvoj besplatnog sustava roditeljske zaštite) koji omogućuje roditeljski i dječji način rada – u dječjem načinu rada uključena su ograničenja, dok ih u roditeljskom nema.

Prevenција ovisnosti i zaštita djece na Internetu zahtijeva i suradnju roditelja, škole, djelatnika policije i službi za zaštitu djece, kao i cijele lokalne zajednice i društva. Djeci je nužno osigurati primjerenu zaštitu, posebno od seksualnog zlostavljanja putem Interneta i nasilja na Internetu.

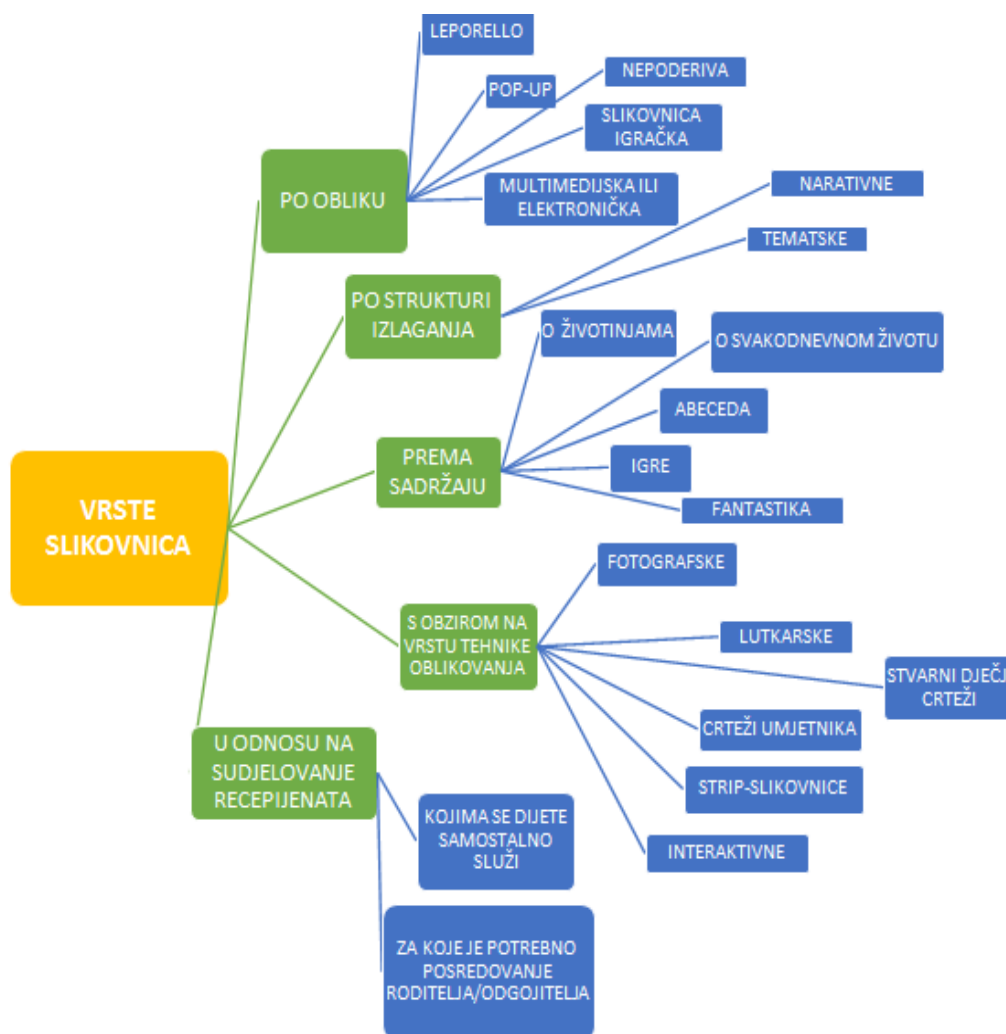
3. Slikovnica

Autorice Martinović i Stričević (2011) navode kako je uvriježeno mišljenje da je slikovnica knjiga za djecu koja se sastoji pretežno od slika ili samo od slika i crteža, međutim zbog različitih oblika i materijala od kojih može biti napravljena te zbog funkcija koje ju karakteriziraju, primjerenije bi bilo je definirati kao prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djeci. Iako dijete prvu pisanu riječ možda susreće na nekim drugim mjestima poput kutija od igračka, nekom odjevnim predmetu, natpisima na reklamama i zgradama, slikovnica je, ako ne prvi, onda zasigurno najbogatiji izvor pisane riječi s kojim se dijete može susresti u ranom djetinjstvu. U pojmu slikovnica ističe se slikovni dio, a postoje slikovnice bez teksta, no kako dijete redovito ima pomagača kod čitanja slikovnica te roditelj odnosno netko drugi tko djetetu govori, priča ili tumači stvara tekst gledajući sliku što dovodi do zaključka da se svaka slikovnica koristi dvama vidovima komunikacije, slikovnim i tekstualnim (Crnković i Težak, 2002. prema Martinović i Stričević, 2011). Autori Crnković (1980) i Čačko (2000) ističu kako se može ustvrditi kako je u slikovnici slika odnosno ilustracija važnija od teksta, da je dominantna u odnosu na tekst. Većina autora interakciju između slike i teksta u slikovnicama opisuje samo jednim pojmom - sinergija (Pantaleo, 2005. prema Martinović i Stričević, 2011).

Autorica Miljan (2013) navodi kako se slikovnice se u Hrvatskoj pojavljuju u doba zamaha pedagoške dječje književnosti. Slikovnica se tek trebala izboriti za svoje mjesto na tržištu, što u hrvatskim uvjetima nije bilo nimalo lako jer slikovnica podrazumijeva odraslog posrednika, a Hrvatska toga vremena je još bilježila veliki postotak nepismenih koji nisu naviknuli na medij knjige. Zapravo je za slikovnice prvo trebalo zainteresirati roditelje da bi oni svojoj djeci prenijeli kulturu čitanja. Ista autorica smatra kako je zanimljiv podatak da određen broj prvih slikovnica uopće nije sačuvan (prva sačuvana slikovnica jest Domaće životinje), te da je zanimljiva i činjenica da su se prve hrvatske ilustracije pojavile tek početkom 20. stoljeća. Do tada su se hrvatski tekstovi lijepili na njemačke i engleske ilustracije.

3.1. Podjela i funkcija slikovnice

Slikovnice se dijele na osnovi različitih kriterija. Prema Majhut i Zalar (2008) slikovnice se dijele po obliku, po strukturi izlaganja, prema sadržaju, s obzirom na vrstu tehnike oblikovanja, u odnosu na sudjelovanje recipijenata.

Slika 6. Vrste slikovnica prema B. Majhut i D. Zalar (2008)
(preuzeto s : <https://www.predskologija.com/slikovnica-svrha-vrste-i-funkcije/>)

Prema istim autorima slikovnice po obliku se dijele na *leporello* (slikovnice „harmonike“), pop-up (slikovnice iz kojih „iskaču“ likovi i prizori) i slikovnice otklapalice sa „prozorčićima“, nepoderive (platnene, plastične), slikovnice igračke (s krpenim lutkama ili „uvuci prstić“) te multimedijske, elektroničke slikovnice koje uključuju sliku, tekst i zvuk.

Za potrebe diplomskog rada izradili smo elektroničku (digitalnu) slikovnicu koju dijete može samo čitati (starija djeca, odnosno predškolci) jer je tekst napisan velikim tiskanim slovima ili jednostavno poslušati snimljeni zvuk. Posredovanje odgojitelja, odnosno roditelja je potrebno samo za pronaći mrežno mjesto gdje je slikovnica, a ostalo bi djeca mogla sama. U slikovnici su stvarni dječji crteži, koji paralelno prate tekst slikovnice.

Matulka (2008) prema Batarelo Kokić slikovnice prema vrsti dijeli na:

- slikovnice za početne čitače
- slikovnice koje se vezuju uz određeni koncept
- slikovnice u digitalnom formatu;
- slikovnice igračke
- slikovnice u stihovima

Autorice Martinović i Stričević (2011) ističu kako se sve više pojavljuju elektroničke slikovnice čija izrada uključuje i primjenu novih tehnologija, uz likovnu i tekstualnu komponentu. Ta činjenica podrazumijeva i njihovu primjenu pri korištenju slikovnice. Iste autorice navode kako po strukturi izlaganja slikovnice mogu biti narativne i tematske dok prema sadržaju mogu biti vrlo raznolike (neke od najzastupljenijih tema su životinje, svakodnevni život, abeceda, igre, fantastika). S obzirom na vrstu tehnike koja je upotrijebljena pri oblikovanju likovne dimenzije mogu biti fotografske, lutkarske, slikovnice stvarnih dječjih crteža i crteža umjetnika, strip-slikovnice te interaktivne slikovnice. U odnosu na sudjelovanje čitatelja postoje slikovnice kojima se dijete samostalno služi i one za koje je koje za njih čita netko drugi.

Prema funkciji najčešće se dijeli na: informacijsko-odgojnu, spoznajnu, iskustvenu, estetsku, a moguće je dodati i govorno-jezičnu funkciju dok je zabavna funkcija često preduvjet za ostvarivanje ostalih jer bi ostale funkcije mogle biti ispunjene, slikovnica mora djetetu pružiti zabavu (Čačko, 2000. prema Martinović i Stričević 2011).

Tako autorica Šišnović (2012) prema Čačko (2000) i Centner (2007) ističe važnost spoznajne uloge slikovnice jer ona pomaže djeci da bolje razumiju sebe, da saznaju ono što ih zanima o svijetu, opisuje i približava moguće situacije u obitelji, vrtiću, zajednici i sl. Čitajući s roditeljima, odgojiteljima, vršnjacima djeca stvaraju nove veze, jačaju odnose, iznose stavove i mišljenja i tu primjećujemo socijalizacijsku i iskustvenu ulogu slikovnice. Značajna je i estetska uloga slikovnice jer ona svojim likovnim izričajem razvija u djece osjećaj za lijepo,

utječe na ukus (Hlevnjak, 2000. prema Šišnović 2012). Kroz igru sa slikovnicom dijete uči, razvija maštu i novi pogled na svijet, razvija potrebu za knjigom i navikava se na njezinu upotrebu i to je ta zabavna uloga slikovnice.

Autorice Martinović i Stričević (2011) navode kako Informacijsko-odgojna funkcija slikovnica omogućuje kod djeteta razvoj mišljenja, sposobnost analize i sinteze, veze među stvarima te kako doći do potrebnih informacija. Pomaže djetetu, a ujedno osigurava djetetu pristup sadržajima vezanim uz njegove osjećaje, zdravlje, osobine ličnosti i ponašanje te uz odnose u obitelji i društvu. Čitanje slikovnica djeci rane i predškolske dobi uobičajena je praksa u odgojno-obrazovnim ustanovama i obično uključuje čitanje tiskanih dječjih knjiga. Odgojitelji i svi koji čitaju djeci bi također trebali razmisliti o uvođenju e-knjiga u zajedničko čitanje jer kako navodi Nacionalnog udruženja za obrazovanje djece rane i predškolske dobi (NAEYC) i Centar Fred Rogers (2012) čitanje e-knjiga može biti izuzetno zanimljivo i ugodno iskustvo učenja i za odrasle i za dijete (Labbo 2009; Smith 2001. prema Hoffman, i Paciga, 2013).

Drugo, kako se društvo sve više digitalizira, odrasli mogu koristiti digitalne medije poput e-knjiga kako bi djecu upoznali s ovim dijelom naše kulture koji se sve više širi (Roskos i Brueck 2009. prema Hoffman, i Paciga, 2013). Isti autori citirajući NAEYC i Fred Rogers Center navode: "Baš kao što djecu potičemo da koriste bojice i papir prije nego što očekujemo da napišu svoja imena, čini se razumnim pružiti pristup tehnološkim alatima za istraživanje i eksperimentiranje" (2012, str. 6).

Govorno-jezična funkcija slikovnica potiče usvajanje i bogaćenje rječnika, upoznavanje karakteristika teksta i načina njegova funkcioniranja te drugih predčitačkih vještina. Potrebno je naglasiti i društvenu ulogu slikovnice jer ona na najmlađe članove prenosi pozitivne stavove i vrijednosti koje su važne za uspostavljanje kvalitetnih međuljudskih odnosa, multikulturalnost i suradnju te razvoj globalne svijesti.

S vremenom su ljudi prepoznali važnost koju slikovnice imaju u procesu odgoja i obrazovanja pa je došlo do pojave velikog broja slikovnica različitih vrsta. Postavlja se pitanje – o čemu danas treba voditi računa pri procjeni vrijednosti i primjerenosti slikovnica?

„Uzimajući u obzir sve značajke koje slikovnica treba posjedovati, može se reći da je dobra slikovnica ona koja je u skladu s djetetovim razvojem - temom i izgledom odgovara djetetovim razvojnim osobitostima, ima usklađenu tekstualnu i slikovnu komponentu, a s

obzirom na funkcije koje sadrži i u odnosu na vrstu kojoj pripada, istovremeno potiče njegov razvoj“ (Martinović i Stričević 2011).

Autorica Šišnović (2011) ističe kako slikovnica najprije treba biti primjerena dobi djeteta kojem je namijenjena te da će nam samo dobro poznavanje djeteta omogućiti odabir slikovnice sukladno njegovim interesima i dobi.

Vodeći se navodima brojnih autora, (Posilović i sur., 1986; Hlevnjak, 2000; Zalar, Boštjančič i Schlosser, 2003; Stričević, 2006) autorica Šišnović navodi kako bi se osigurala tjelesna sigurnost i zdravlje djeteta te zadovoljiti njegove razvojne potrebe i dobiti prva djetetova knjiga materijalom, formatom, opremom i sadržajem treba biti prilagođena djetetu rane dobi. Poželjno je da slikovnica bude od čvrstog materijala, bez oštih rubova, ili od mekanog, savitljivog materijala, spojenih stranica u obliku harmonike ili uvezana, sastavljena u maštovite oblike, nadopunjene zvučnim elementima. Poželjne dimenzije slikovnice su 15x20 cm ili 20x20 cm jer treba biti prilagođena djetetu (veličini ruke i širini vidnog polja). U slikovnice namijenjenima mlađoj djeci, slova trebaju biti krupnija, veća i jednostavna po obliku, dok će se s rastom djece i povećanjem teksta slova smanjivati do normalne veličine. Ista autorica navodi da bi ilustracije trebale biti jednostavne, razumljive i nestereotipne. Za mlađu djecu primjerenije su one s manje detalja, a za stariju djecu bogatije i složenije.

3.2. Multimedijaska ili elektronička slikovnica

Tehnološkim promjenama događa se da osim klasičnih tiskanih slikovnica, sve više se razvijaju slikovnice u digitalnom formatu, odnosno multimedijske slikovnice. Batarelo Kokić 2015. prema Yokota i Teale 2014) navodi kako se digitalne slikovnice mogu razviti na 4 načina:

- Skeniranjem cjelovite klasične, tiskane slikovnice
- Pretvaranjem slikovnice u filmski oblik
- Mijenjanjem oblika slikovnice dodavanjem sastavnica digitalnog svijeta
- Dodavanjem interaktivnih sastavnica, uključujući igre koje proširuju priču

Nove generacije djece zahtijevaju od edukacije, komunikacije i zabave nove, brze, zanimljive medije. Upravo zato se razvija multimedija s karakteristikama objedinjavanja teksta, slike, animacije, zvuka, filma, a sadrži i interaktivnost te hipermediju. Ovoj vrsti slikovnice nije cilj

zamijeniti klasičnu slikovnicu, nego nadopunjavati. Korištenje multimedijalne slikovnice naziva se učenjem kroz igru (engl. „*learn through play*“), s naglaskom na istraživanju dječjeg svijeta i tehnologija, tj. interaktivnosti ili međudjelovanja među njima. Za izradu multimedijske slikovnice potrebni su cijeli timovi, od autora teksta i ilustracija, do animatora, programera. Multimedijske slikovnice razlikuju se s obzirom na njihov sadržaj, cilj i izvedbu. Direktnu vezu s klasičnom tiskanom slikovnicom kroz tekst i ilustraciju ima takozvana „živa“ multimedijalna slikovnica, engleskih izraza *Interactive Storybook* i *Electronic Book*. Ovakva slikovnica uz pripovijest i ilustracije posjeduje animacije i zvukove iz priče. Uz to, interaktivnost omogućuje djetetu da bude samostalan aktivan sudionik, a ne smo slušač ili promatrač te ga često vraća u korištenje i aktivnost. Uz to, hipertekst mu omogućava proširenje pojmova i znanja (Štefančić, 2000).

Prema autorici Kurcikova (2018) E-knjiga je kratica je od elektroničke knjige kojoj se pristupa na stolnom računalu ili starijim verzijama uređaja za čitanje. E-knjige predstavljaju tekst, zvuk, ali sadrže samo statične slike. *iBooks* su digitalne knjige posebno dizajnirane za *Apple* uređaje, kao što su *iPad*, *iPod* i *iPhone*. *iBooksima* se može pristupiti samo iz *iBooks Storea*, koji je posebno tržište digitalnih knjiga razvijeno za *Apple* uređaje. Po svojim se značajkama e-knjige razlikuju od tiskanih knjiga jer ih se može obogatiti interaktivnim i multimedijskim značajkama. Multimedija doslovno znači „mnogi mediji“, a u slučaju e-knjiga uključuje medije zvuka, slike i teksta. Interaktivna značajka kod tiskane knjige je fizička interakcija okretanja stranica ili dodirivanjem različitih tekstura u knjizi dok e-knjiga omogućuje fizičku interakciju na zaslon. Dizajneri ugrađuju interaktivnost u e-knjige putem tzv. „žarišna mjesta“, što su područja na stranicama knjige koja se mogu aktivirati dodirom. Kada dijete dodirne žarišnu točku priče znak, lik se može kretati po stranici ili mijenjati boju. Kada se na tekstu pojavi žarišna točka, e-knjiga može definirati riječ ili izgovorite to naglas. Interaktivne značajke također se koriste za stvaranje malih igara ili interaktivne aktivnosti unutar e-knjiga. Nepisano pravilo među dizajnerima je da ako digitalni knjiga sadrži više od 70 posto animacije, smatra se igrom a ne e-knjigom ili aplikacijom. Kako bi objavili interaktivnu multimedijску e-knjigu, dizajneri i izdavači ga trebaju predstaviti kao aplikaciju ili ‘aplikaciju’ koju možete kupiti za tablete i pametne telefone. Za tablete i pametne telefone koji se prodaju *Apple*, aplikacije se mogu preuzeti i kupiti iz *App Storea*, dok se za tablete i pametne telefone koje prodaje *Google* aplikacije mogu preuzeti i kupiti iz trgovine *Google Play App Store*.

E-knjige se prodaju zajedno s aplikacijama za igre, zdravlje i *fitness*, zabavu, izlaske, hranu i mnoge druge kategorije. Digitalne knjige predstavljaju priče u vizualnom obliku (ilustracije i tekst), audio (zvukovi, uključujući zvuk i glazbu) i interaktivni načini. Mogu se čitati na bilo kojem zaslonu.

Tehnološkim inovacijama združuju se znanost i umjetnost pa se može pretpostaviti da će digitalne slikovnice u budućnosti zauzimati posebno mjesto (Huljev 2019). U promišljanju o digitalnim slikovnicama pojedini autori su usmjereni na razvojni put digitalnih slikovnica, pa ih u početku sagledavaju kao digitalnu kopiju tradicionalne slikovnice (Yokota i Teale, 2014. prema Batarelo Kokić 2015). Ista autorica citirajući Cope (2001, str. 6-7) navodi: „Knjiga više nije fizički predmet. Knjiga je ono što knjiga radi... knjiga u ovoj definiciji ne treba biti tiskana. Može biti prikazana na veliki broj načina, uključujući elektronički-vizualni te audio format (zvučne knjige). Knjiga nije predmet već tekstualna forma, način komunikacije. Knjiga nije proizvod, već informacijska arhitektura.“

Stručna literatura naglašava kako digitalne slikovnice traže nove pristupe i novu terminologiju s ciljem opisivanja elemenata (paratekstovi, položaj stranice i različiti načini prikaza) karakterističnih za digitalno okruženje te se istražuju i različite razine i vrste sudjelovanja korisnika, od jednostavnog prelaženje između stranica do sudjelovanja u pisanju teksta (Al-Yaqout i Nikolajva, 2015. prema Batarelo Kokić 2015).

Digitalne slikovnice uz jasne podjele, zahtijevaju i proširene kriterije analize, vrednovanja i njihovog oblikovanja, pri čemu se naglašava važnost jasnijeg određivanja područja digitalnih slikovnica koje uključuju elektroničke knjige te knjižne aplikacije. Knjižne aplikacije su se razvile u novi oblik za slikovnice te je prepoznata važnost određivanja pravila oblikovanja digitalnih publikacija za djecu, zbog ostvarivanja odgovarajuće interakcije djece sa slikovnicama (Sargeant, 2015. prema Batarelo Kokić 2015). Ista autorica navodi kako Hoffman i Paciga (2014) daju smjernice za odabir digitalnih slikovnica koje su primjerene za korištenje u radu s djecom predškolske dobi:

- odabir digitalnih slikovnica čije sastavnice ne ometaju razumijevanje priče
- pomoćne sastavnice koje potiču razumijevanje putem interakcije i uključuju povezivanje sa stvarnim iskustvima te ponavljanje
- kontrola brzine čitanja teksta
- uključeno aktivno korištenje tehnologije

U smjernicama za vrednovanje digitalnih slikovnica, Yokota i Teale (2014) navode četiri kriterija:

- priča u digitalnom obliku treba biti prikazana na odgovarajući način
- priča iskorištava digitalni oblik u mjeri koja ne bi bila moguća u tradicionalnoj slikovnici
- interaktivne sastavnice ne ugrožavaju glavni tijek priče
- dodatne sastavnice su usklađene s pričom
- korištene sastavnice su u skladu s čitalačkim sposobnostima djece i njihovim načinom učenja

4. Oblikovanje slikovnice

Autorica Kurcikova (2018) navodi kako učitelji ne trebaju trošiti svoje slobodno vrijeme radeći knjige za djecu; mogu stvoriti digitalne knjige s djecom u učionici, kao dio različitih lekcija i metoda poučavanja postavljenih tema. Pritom mogu djecu upoznati s pojmovima autorstva, svijesti publike i digitalne pismenosti, uz specifičnu temu koju podučavaju. Proces zajedničkog stvaranja priča vjerojatno će biti praćen zajedničkim dijeljenjem priča, što djeci autorima može biti vrlo korisno i motivirajuće iskustvo. Digitalne knjige mogu iz tri razloga biti prikladnije za zajedničko stvaranje nego tiskane knjige. Za razliku od tiskanih knjiga, digitalne knjige uklanjaju ustaljenu hijerarhiju između odraslog i djeteta i otvaraju nekoliko načina za priču. Digitalne knjige također nude fleksibilnost reprodukcije i razmjene sadržaja. I na kraju, ali ne najmanje važno, jednostavnost uključivanja fotografija i vlastitih crteža jednim dodiranjem značajna je prednost.

Kako bi se ispitao komparativni odnos tiskane i digitalne slikovnice za potrebe ovog diplomskog rada izrađene su obje verzije. Tiskana slikovnica *Uskočka svijeća* (čiji je tekst prilagođen djeci po istoimenoj pripovijesti Rudolfa Horvata, a ilustrirala djeca Dječjeg vrtića Sveti Roko) i po njenom predlošku digitalna slikovnica koja još ima audio zapis teksta. Slikovnice su bile medij na osnovu kojih sam napravila upitnik za roditelje i provela istraživanje.

Vrtić Sveti Roko smješten je podno Tvrđave Klis, a polaznici vrtića su od najranijih dana upoznati s legendama vezanim za tvrđavu, Kliške uskoke, kapetana Petra Kružica te su svjedoci „Uskočkog boja za Klis“ čija se rekonstrukcija odvija svake godine povodom blagdana svetog Roka. Želeći poticati razvoj zavičajnog identiteta svoju skupinu djece upoznajem s pripovijetkama Rudolfa Horvata (*Uskočka svijeća* i *Zaruke bana Frana Frankopana*). Tekst slikovnice je adaptiran za djecu uzrasta od 3. do 7. godina i dali smo mu naslov *Uskočka svijeća*. Za potrebe izrade digitalne i tiskane slikovnice priča je podijeljena na 15 scena za koje su djeca izradila ilustracije tehnikom flomaster. Svaka scena se čitala i ilustrirala po par dana.

Slika 7. Ilustrirane scene priče Uskočka svijeca zalijepljene na ormar sobe dnevnog boravka

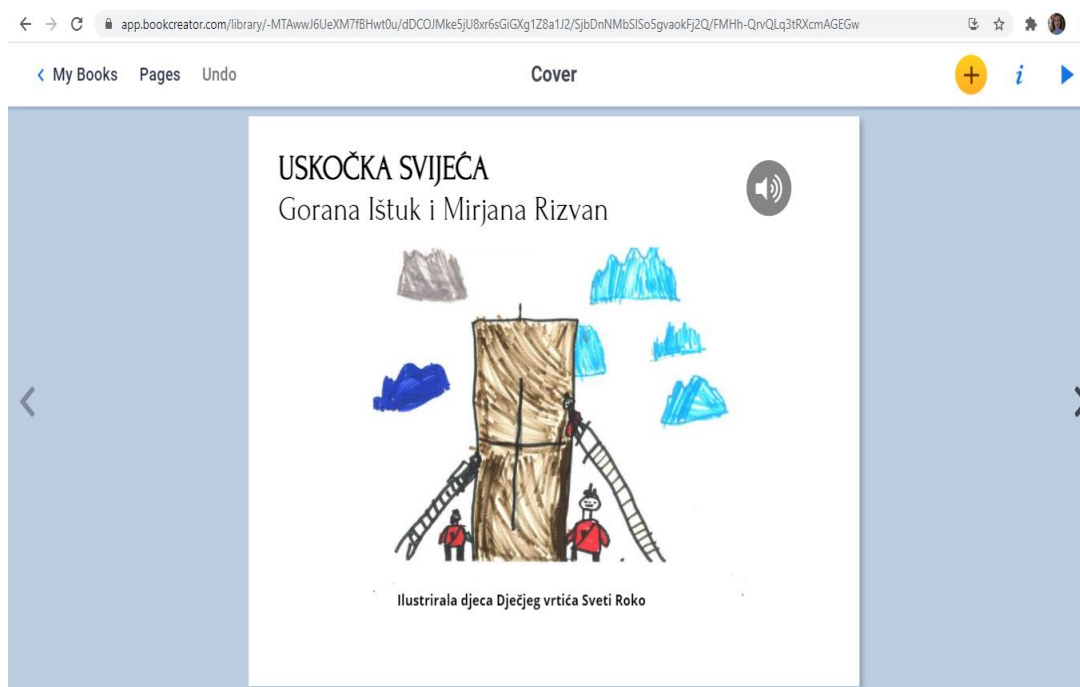
Čitanje i ilustriranje scena je trajalo skoro dva mjeseca. Sva djeca su sudjelovala u čitanju priče, ponekad bi i svi ilustrirali scenu, a ponekad samo neki, ovisno o interesu. Kada samo ilustrirali sve scene odabrala sam najzanimljivije radove trudeći se nagraditi djecu koja su pokazala ustrajnost, kreativnost, želju za sudjelovanjem. Sve ostale neiskorištene crteže, jer ih je bilo jako puno, svakom djetetu sam uvezala u njegovu slikovnicu koju su mogli ponijeti kući i pokazati roditeljima.

4.1. Oblikovanje digitalnog primjerka slikovnice

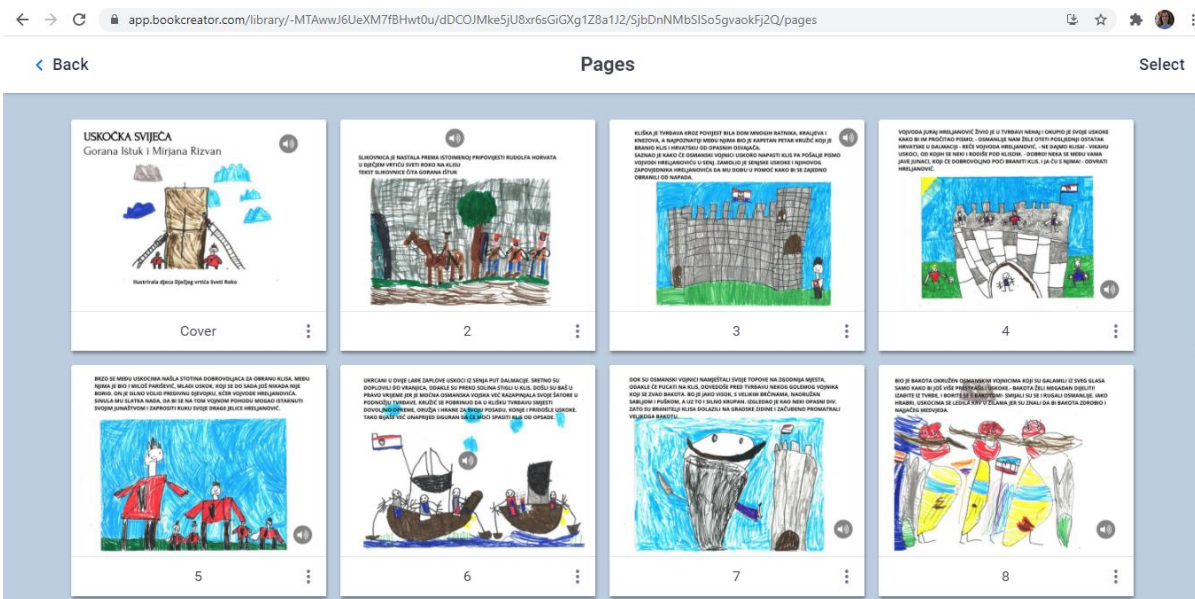
U ponudi besplatnih programa za izradu digitalne slikovnice dostupni su različiti mrežni alati:

- *Write Reader* (<https://www.writereader.com/>) je besplatan i može se koristiti za izradu multimedijalnih e-knjiga. Moguće je koristiti bogatu galeriju crteža, koje se mogu prenijeti na stranice svojih knjiga. Ispod svake slike nalazi se prostor u koji se može napisati tekst. Izvrstan je alat za učitelje koji rade na modelu učenja na daljinu ili hibridnom modelu u osnovnim školama.
- *Picture Book Maker* (<https://www.culturestreet.org.uk/activities/picturebookmaker/>) omogućuje stvaranje priče od šest stranica tako što se na stranicu preuzme već ponuđeni pozadinski prizor, životinje i predmete te napiše tekst. Svim se elementima mogu mijenjati dimenzije te se mogu smjestiti bilo kamo unutar stranice. Tekst je ograničen na dva reda po stranici. Dovršene se priče prikazuju jednostavnim efektom listanja stranica. Priče stvorene u programu Picture Book Maker spremite u formatu PDF i mogu se ispisati.
- *Book Creator* (<https://bookcreator.com/>) je alat za stvaranje multimedijalnih elektroničkih knjiga. Možete se koristiti besplatno uz pomoć mrežnoga pretraživača ili kupiti aplikaciju za primjenu na iPadu. Knjigama možete dodati slike, crteže i videozapise. Alati za crtanje ugrađeni su u uslugu. U knjigu se može i dodati svoj glas.
- *MyStorybook* (<https://www.mystorybook.com/>) je mrežni alat za kreiranje kratkih priča. Nudi prazne stranice po kojima možete pisati, crtati i umetati slike. Slike se mogu i učitavati sa svojega računala. Nakon što se registracije, klikne se na na polje za pisanje teksta za uređivanje tekst i informacija o autoru. MyStorybook nudi i dosta već pripremljenih slika koje se mogu umetnuti na stranicu ili ih upotrijebiti kao podlogu.
- *BookBldr* (<https://www.bookbldr.com/my-books/>) je internetski proizvođač slikovnica koji pomaže djeci da svojim pisanjem razvijaju svoje ideje i razumijevanje. Na zabavan i zanimljiv način mogu učiniti da se njihov glas čuje. BookBldr nije namijenjen samo učenicima nego i ga učitelji i škole mogu koristiti za stvaranje vlastitih jedinstvenih materijala za učenje, stranica možete imati koliko želite.

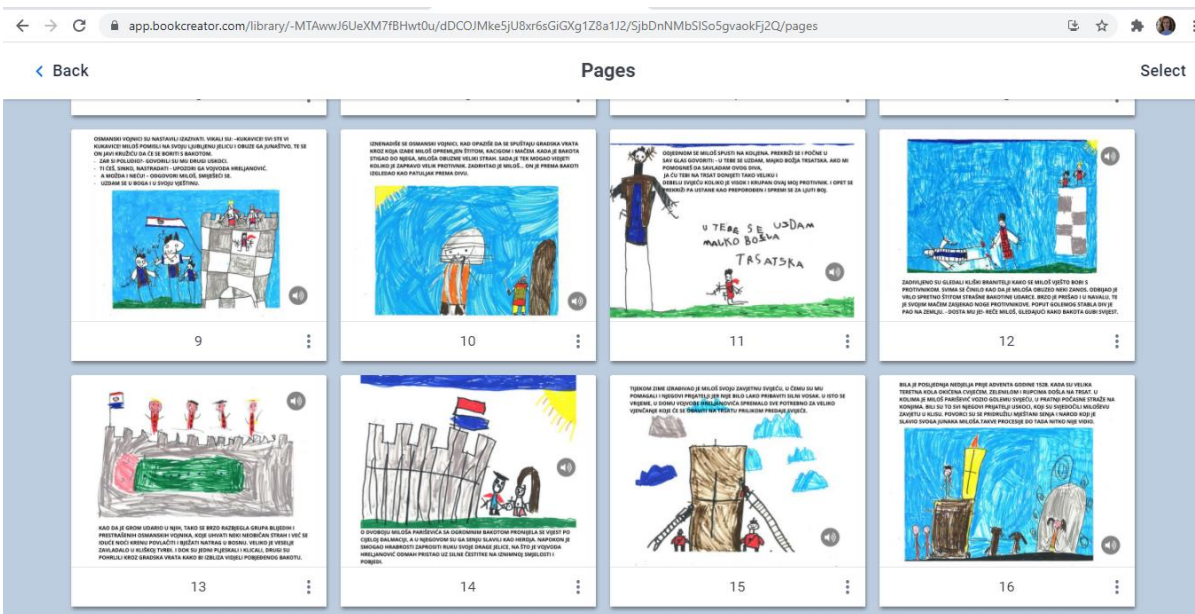
Digitalna slikovnica Uskočka svijeća oblikovana je u sustavu *Book Creator* koji je besplatan. Vrijeme potrebno za izradu slikovnice je par sati. Sustavu *Book Creator* se pristupa jednostavno kreiranjem korisničkog računa. Također nudi i uvodni video kako kreirati svoju e- knjigu. Za sami početak odabirem *landscape* izgled slikovnice (omjer 4:3) i uređujem naslovnicu slikovnice koja sadržava naslov, ime i prezime autora, ilustratore i naslovnu fotografiju. Sustav nudi postavljanje teksta, fotografija, crtanje, umetanje oblika, datoteka, mijenjanje boje pozadine i snimanje zvuka. Odlučujem se za bijelu pozadinu. Svaka stranica sadrži jedan dječji crtež i tekst koji se odnosi na tu scenu te audio zapis mog čitanja teksta. Slikovnica ima 20 stranica zajedno sa naslovnom i završnom stranicom na kojoj se nalazi naziv vrtića i pravo preuzimanja. Slikovnicu je moguće objaviti online, isprintati, preuzeti kao digitalnu knjigu ili podijeliti putem koda.

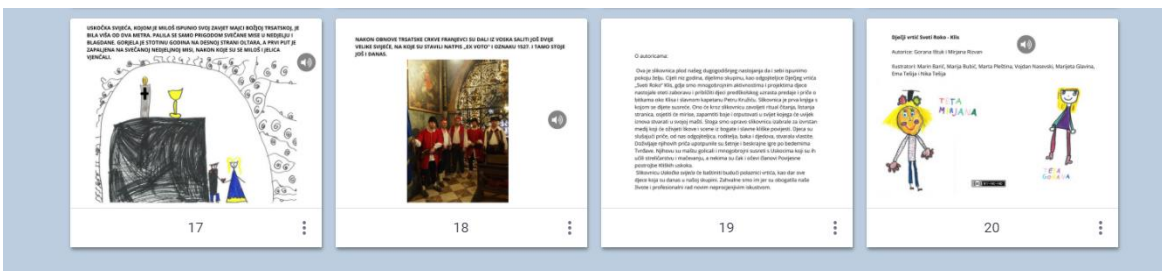
Slika 8. Naslovnica slikovnice u sustavu Book Creator

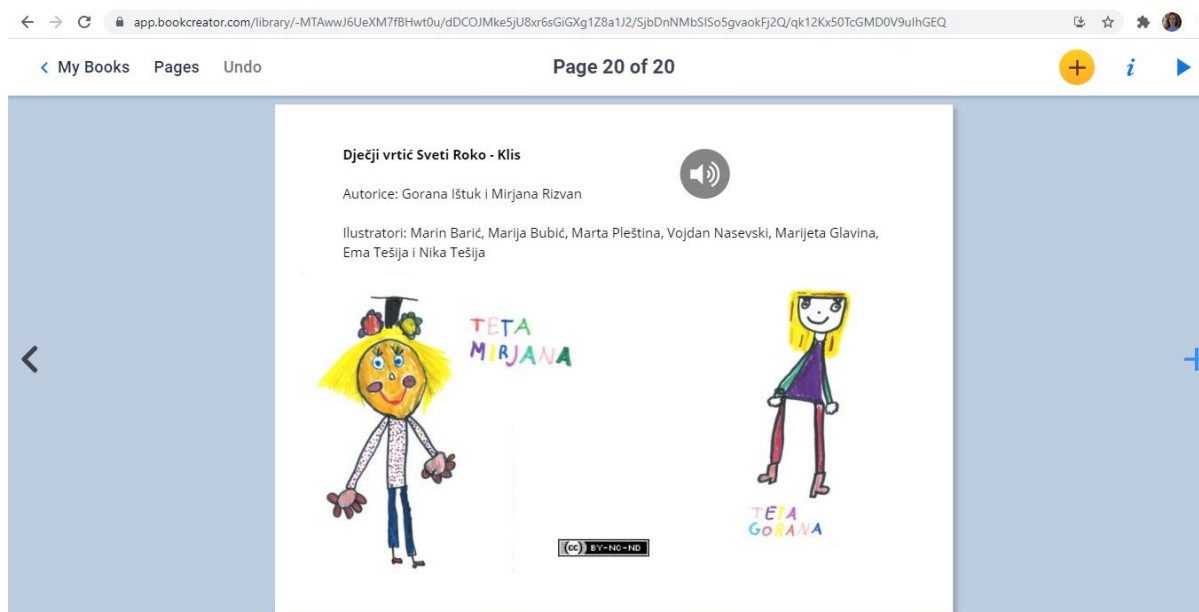
Slika 9. Pregled digitalne slikovnice Uskočka svijeca po stranicama (od 2 do 8 str.)

Slika 10. Pregled digitalne slikovnice Uskočka svijeca po stranicama (od 9 do 16)

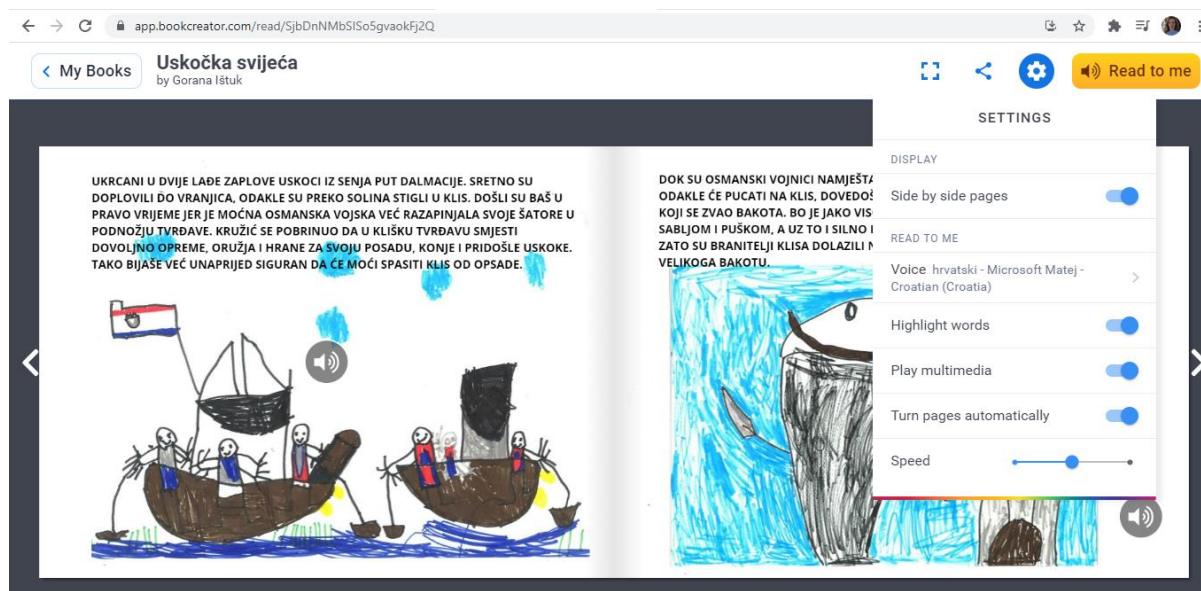

Slika 11. Pregled digitalne slikovnice Uskočka svijeca po stranicama (od 17 do 19)

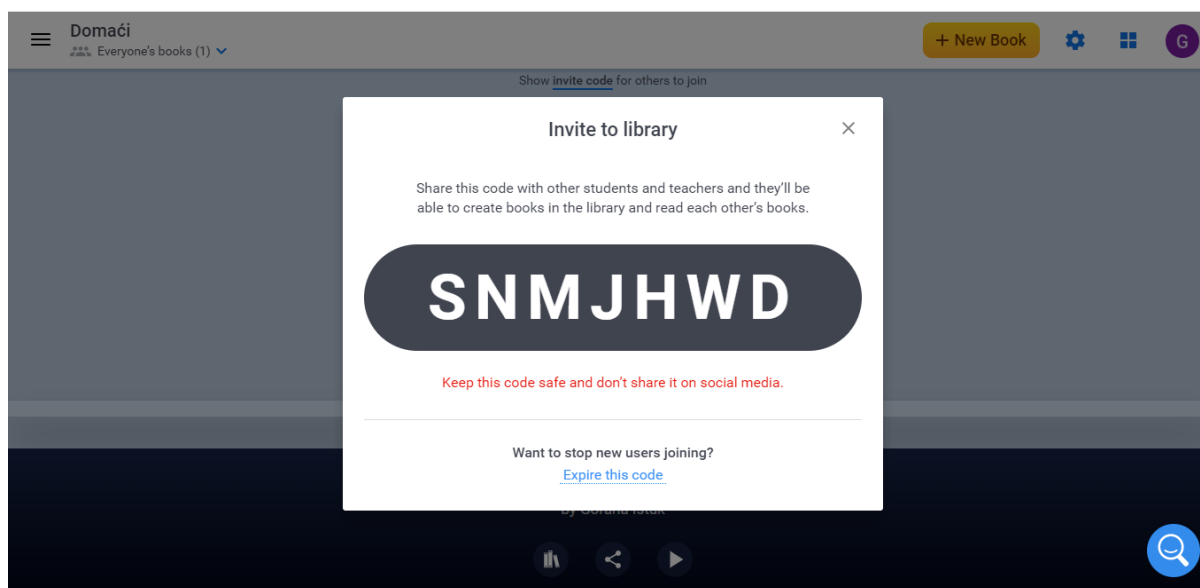
Slika 12. Prikaz zadnje stranice slikovnice Uskočka svijeća

Klikom na zvučnik može se poslušati kako čitam tekst slikovnice, dok se pritiskom na narančastu tipku Read to me aktivira glas Mateja (Croatian) koji sustav prepozna kao hrvatski jezik.

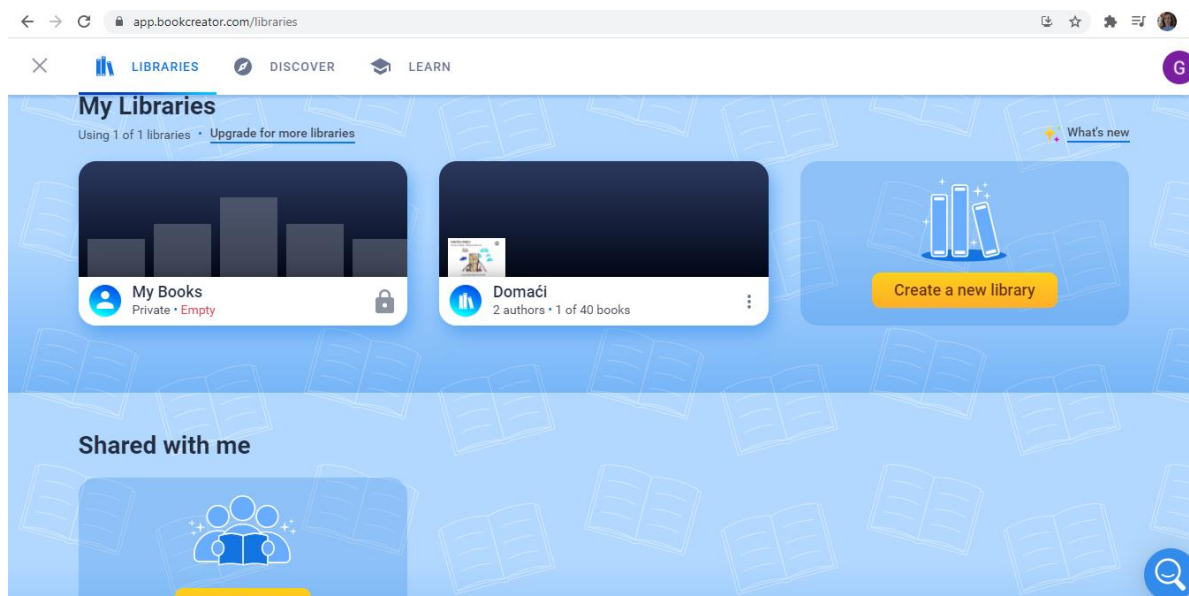

Slika 13. Prikaz postavki na digitalnoj slikovnici Uskočka svijeća

Pri završetku izrade slikovnice slikovnica se sprema u svoju mapu (knjižnicu) koju sam kreiraš. Svojoj knjižnici sam dala ime Domaći jer to naziv skupine u kojoj radim. U svoju knjižnicu mogu pozvati i druge članove koji također mogu čitati moje knjige i u nju postavljati svoje. Da bi druge pozvali u svoju knjižnicu, te da bi oni mogli pregledati sadržaj u njoj potrebno je sa njima podijeliti kod uz napomenu da je kod potrebno čuvati i ne dijeliti ga preko društvenih mreža.

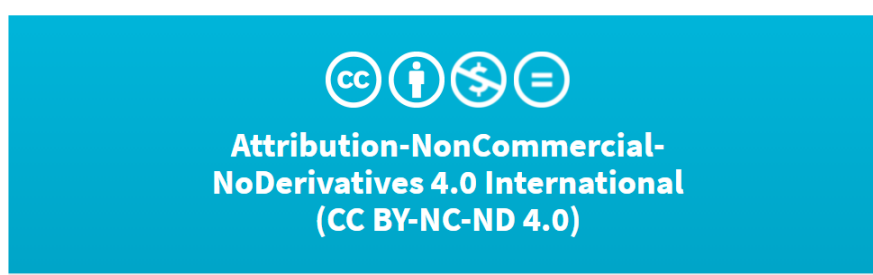
Slika 14. Prikaz koda za ulazak u moju knjižnicu u sustavu *Book Creator*

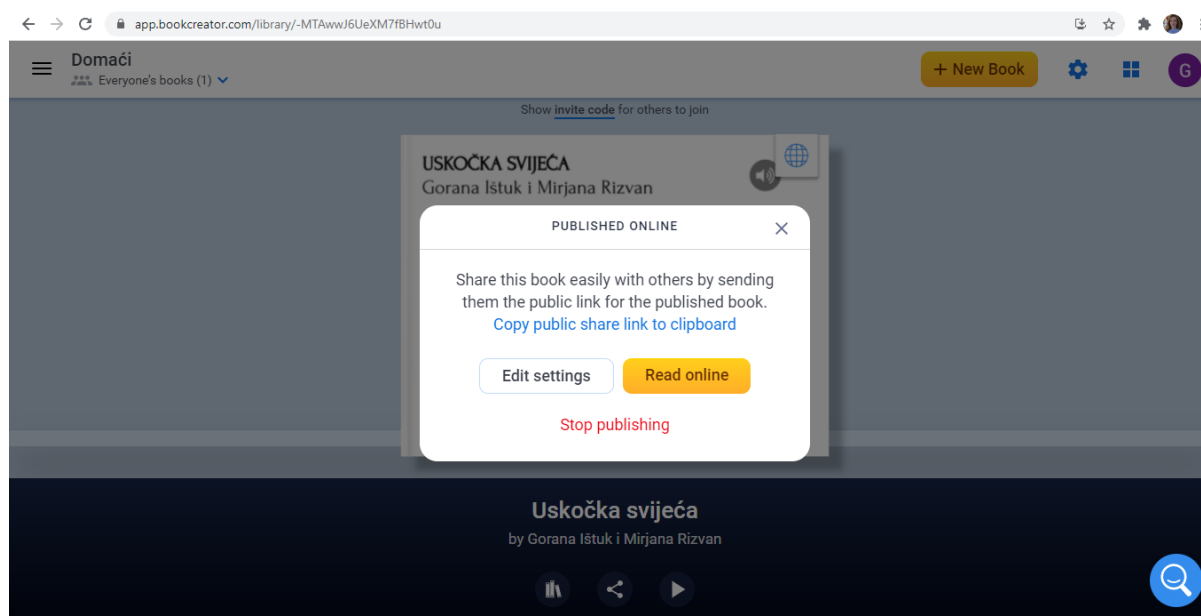
Slika 15. Prikaz izgleda Knjižnice u sustavu *Book Creator*

Kako bi se slikovnica objavila i podijelila na Internetu potrebno je odabrati licencu i pravo preuzimanja koje se nalazi na stranici <https://creativecommons.org/licenses/?lang=hr> i dodati ga na svoju slikovnicu.

Klikom na *Share your work*, zatim klikom na *Get started*, otvorit će se stranica na kojoj morate kliknuti kakvu licencu želite. Ja sam za svoju slikovnicu odabrala najrestriktivniju od šest ponuđenih osnovnih licenci. Ta licenca dopušta drugima da preuzmu vaše djelo i da ga dijele s drugima pod uvjetom da Vas navedu kao autora, ali ga ne smiju mijenjati ili koristiti u komercijalne svrhe.

Slika 16. Prikaz licence

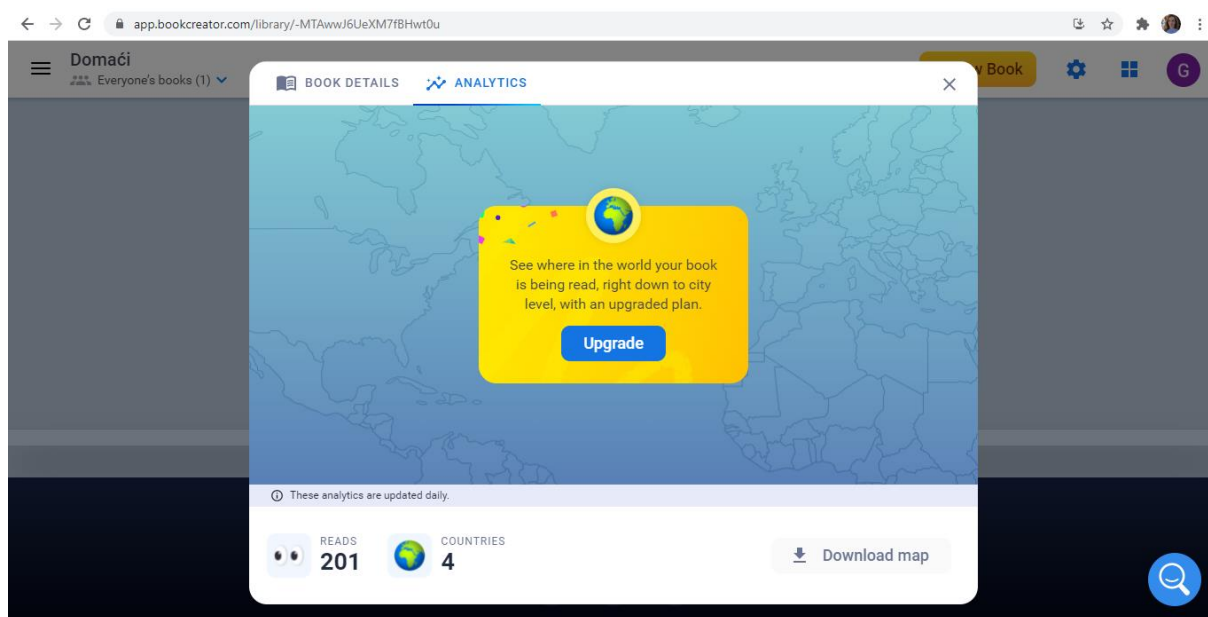

Slika 17. Prikaz dijeljenja slikovnice Uskočka svijeća s drugima

Kada je slikovnica gotova i spremna za objavljivanje pritiskom na *sharing options* otvara nam se opcija da slikovnicu možemo *publish online*. S drugima je dijelimo tako što kopiramo poveznicu u međuspremnik. Kreator slikovnice također može u svakom trenutku zaustaviti objavljivanje.

Čim je slikovnica objavljena *online* poveznicu za pregledavanje slikovnice poslala sam *e mailom* roditeljima djece skupine u kojoj radim, te sam poveznicu postavila i na *Edmodo* grupu sa roditeljima (platforma za razmjenu informacija između roditelja i odgojitelja).

Digitalna slikovnica Uskočka svijeća za pregled je dostupna na ovoj poveznici: <https://read.bookcreator.com/dDCOJMke5jU8xr6sGiGXg1Z8a1J2/SjbDnNMbSISo5gvaokFj2Q>

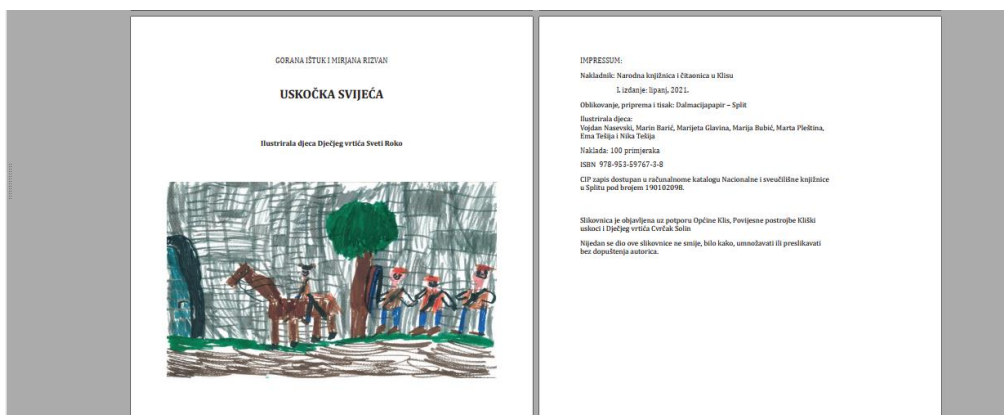
Slika 18. Prikaz koliko je puta pročitana slikovnica Uskočka svijeća i u kojim zemljama

4.2. Oblikovanje tiskanog primjerka slikovnice

Za izradu tiskanog primjerka slikovnice korišteni su iste ilustracije, te je dodano još nekoliko. Za razliku od digitalnog izdanja koje je besplatno, cijena izdavanja tiskanog primjerka može se popeti i do nekoliko tisuća kuna (ovisno o nakladi). Priprema, oblikovanje i tisak u nakladi od 100 komada napravljeno je u tiskari. U dogovoru sa tiskarom odlučila sam se za slikovnicu tvrdog cjelo papirnato šivanog uveza formata je 22 x 22 cm. Opseg 24 stranice i korice. Kunstdruck 150 gramski papir, tisak kolor i plastifikacija mat. Za tiskaru sam pripremila ilustracije, tekst, fotografiju Kliških uskoka iz Trsata i podatke koje želim na *impresum*. Odabrala sam font *Cambria* jer je jednostavan, čitljiv djeci i izgledom odgovara našoj slikovnici. Da bi se slikovnica objavila potrebno je zatražiti ISBN broj i CIP zapis. ISBN (*International Standard Book Number* je Međunarodni standardni knjižni broj) jedinstveni je identifikator knjiga i drugih omeđenih publikacija bez obzira na medij na kojem se objavljuju. CIP zapis (skraćeni kataložni opis publikacija koje su u pripremi za tisak) izrađuje se na temelju publikacije grafički pripremljene za tisak (prijeloma publikacija), a neposredno prije izlaženja (tiskanja) publikacije.

Slika 19. Prikaz korica slikovnice Uskočka svijeća u pripremi za tisak

Slika 20. Prikaz naslovne stranice i impresuma u pripremi za tisak

5. Primjena digitalne i tiskane slikovnice za djecu predškolske dobi

5.1. Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja bio je odrediti koji oblik slikovnice, digitalni ili tiskani, djeca predškolske dobi i njihovi roditelji preferiraju.

Istraživačka pitanja su:

- Čitaju li roditelji djeci slikovnice?
- Jesu li se roditelji i djeca već susretali sa digitalnim slikovnicama?
- Kako roditelji/djeca argumentiraju razlog zbog kojega su se odlučili za tiskanu/digitalnu slikovnicu?

Pretpostavka je da će roditelji više cijiniti tiskanu slikovnicu dok će se djeci više svidjeti digitalni oblik.

5.2. Metodologija

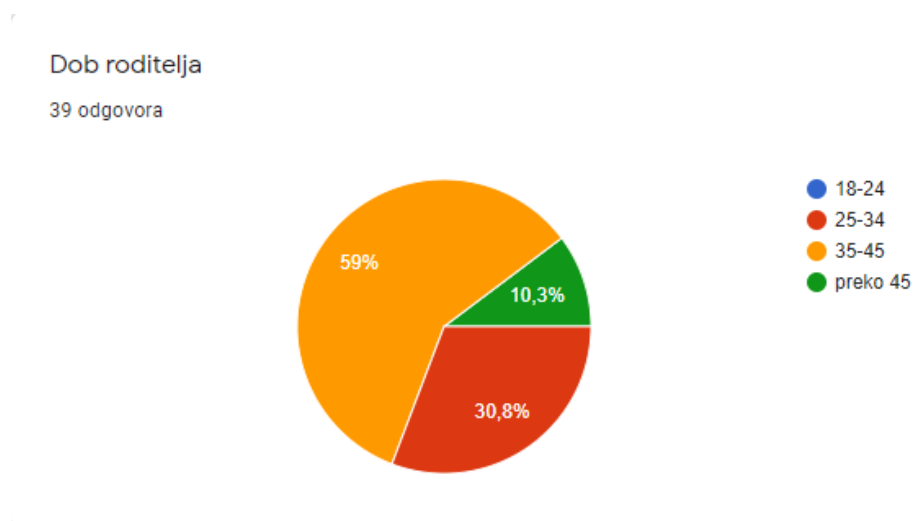
U ovom istraživanju sudjelovalo je 22 djece i njihovih 39 roditelja iz vrtića Sveti Roko na Klisu. Istraživanje je provedeno u lipnju 2021. godine. Sudjelovanje u istraživanju je bilo dobrovoljno, a sudionicima je zajamčena anonimnost.

Za potrebe istraživanja primijenjen je upitnik za roditelje (Usporedba tiskane i digitalne slikovnice za djecu predškolske dobi). Upitnik se sastojao se od 19 pitanja od koji se 5 pitanja odnosi na opće podatke (spol, dob, bračni status, i spol djeteta u vrtiću), 7 pitanja koja se odnose na slikovnice i navike čitanja, te 7 pitanja koja se odnose na slikovnicu Uskočka svijeća, a zadnje pitanje se odnosilo na njihovo djecu. Sva pitanja su bila na označavanje ponuđenih odgovora/izjava, osim pitanja broj 17 koje je bilo pitanje otvorenog tipa. Istraživanje je provedeno tako što sam roditeljima nakon što su prethodno dobili primjerak digitalne i tiskane slikovnice Uskočka svijeća poslala upitnik u obliku *google* obrasca na *mail*.

Provedena je deskriptivna analiza podataka koja će predstaviti odgovore ispitanika i odgovoriti na istraživačka pitanja. Upitnik za roditelje nalazi se u prilogu diplomskog rada.

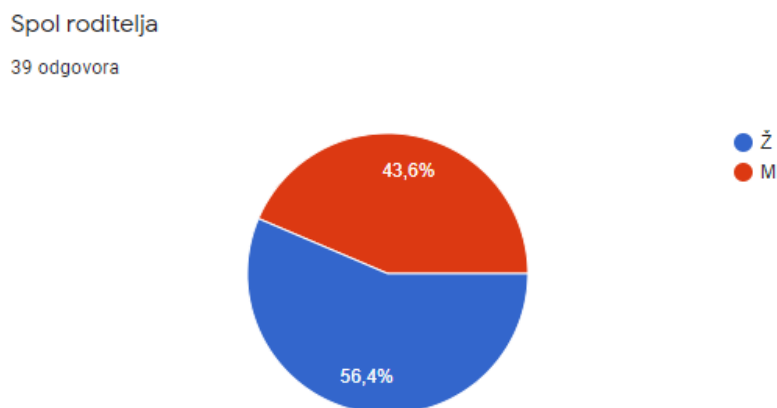
5.3. Rezultati i rasprava

U upitniku naziva *Usporedba tiskane i digitalne slikovnice za djecu predškolske dobi* na prvo postavljeno pitanje *Dob roditelja* (Grafikon 1) od 39 dobivenih odgovora 4 (10,3 %) roditelja je u dobi preko 45 godina, 23 (59%) roditelja je između 35-45 godina, dok je 12 (30,8%) roditelja između 25-34 godina. Niti jedan roditelj koji je ispunio anketu nije mlađi od 25 godina.

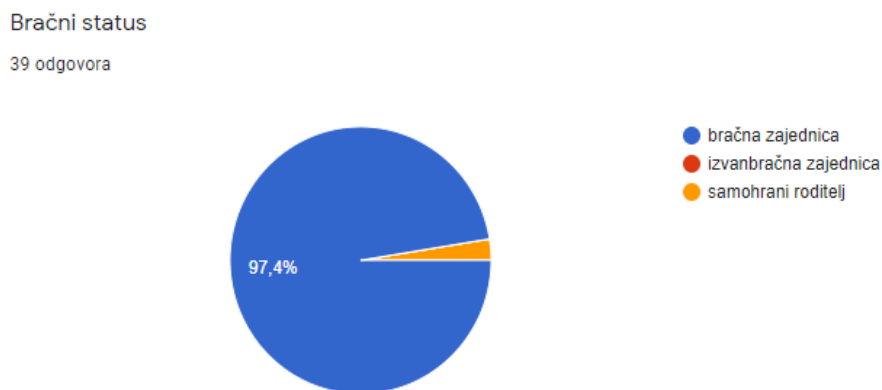
Grafikon 1. Dob roditelja

Drugo postavljeno pitanje je spol roditelja gdje se 17 (43,3%) roditelja izjasnilo da su muškog spola, a 22 (56,4%) ženskog spola što prikazuje Grafikon 2.

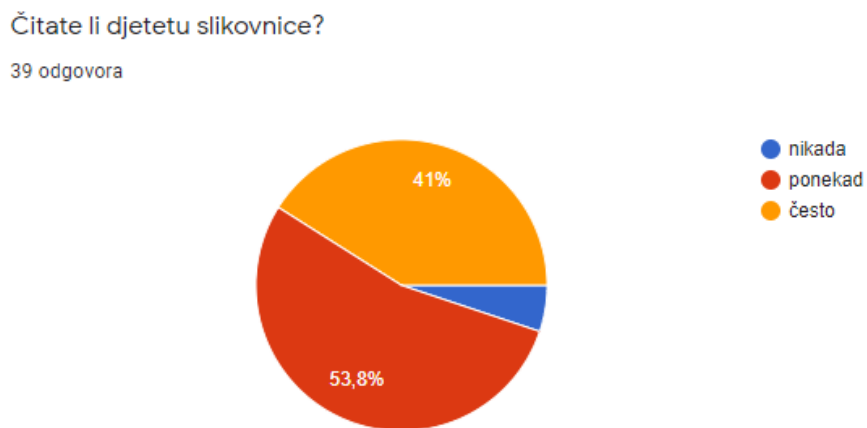
Grafikon 2. Spol roditelja

Na treće pitanje o bračnom statusu iz odgovora (Grafikon 3) saznajemo da ih je 38 (97,4 %) roditelja u bračnoj zajednici i 1 (2,6%) samohrani roditelj.

Grafikon 3. Bračni status roditelja

Iz skupine pitanja o navikama čitanja djeci slikovnica na postavljeno pitanje *Čitate li djetetu slikovnice?* njih 21 (53,8%) se izjašnjava da čitaju ponekad, 16 (41%) se izjašnjava da čitaju često, 2 (5,1%) roditelja nikada djetetu ne čita slikovnice što se može vidjeti na Grafikonu 4.

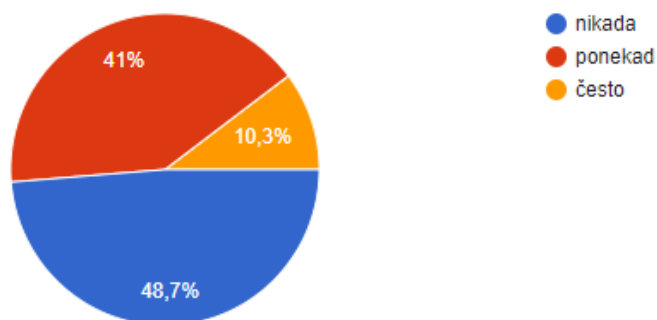

Slika 4. Prikaz učestalosti čitanja slikovnica

Rezultati istraživanja pokazuju da 19 (48,7%) roditelja nikada ne posuđuje slikovnice, 16 (41%) ponekad, dok 4 (10,3%) roditelja često posuđuje slikovnice u knjižnici (Grafikon 5).

Posuđujete li slikovnice u knjižnici?

39 odgovora

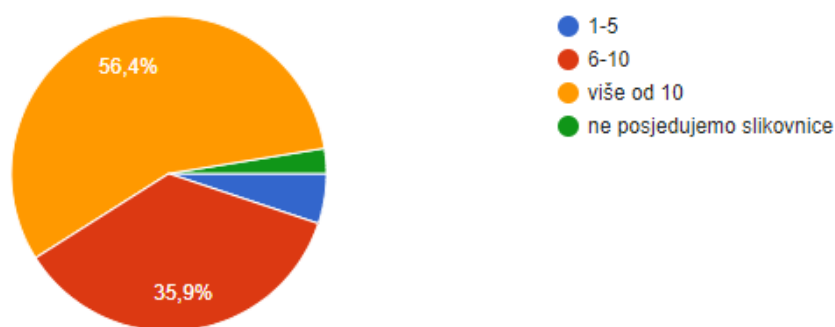

Grafikon 5. Prikaz učestalosti posuđivanja slikovnica u knjižnici

Velik broj roditelja čak njih 22 (56,4%) odgovara kako posjeduju više od 10 slikovnica, 14 (35,9%) roditelja odgovara kako posjeduju između 6-10, 2 (5,1%) roditelja posjeduju između 1-5 slikovnica, dok jedan roditelj (2,6%) navodi da ne posjeduju niti jednu slikovnicu (Grafikon 6).

Koliko slikovnica posjedujete?

39 odgovora

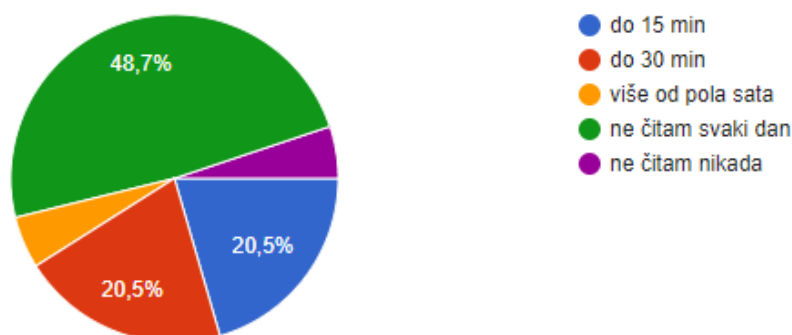
Grafikon 6. Prikaz broja slikovnica kojih obitelj posjeduje

Čitanje je nezamjenjiv dio svakog odrastanja djeteta te ima veliku ulogu u formiranju osobnosti i razvoju komunikacije, poticanju mašte, razumijevanju osjećaja, razvoju vokabulara, poticanju empatije, kritičkog mišljenja, kreativnosti. Čitanjem se dijete produbljuje emocionalne veze s osobom koja djetetu čita bilo to roditelj, odgojitelj ili neki

druga bliska osoba. Roditelji koji su sudjelovali u ovom istraživanju izjasnili su se da njih 2 (5,1 %) nikada ne čita dok 19 (48,7%) roditelja ne čita svaki dan, kada tim podacima dodamo i činjenicu da ih čak 8 (20,5%) čita dnevno manje od 15 min dobivamo „poražavajuće“ rezultate. Preko 60 % je ukupan postotak roditelja koji ne čita ili čita jako malo (Grafikon 7).

Koliko vremena provodite dnevno čitajući djetetu slikovnice?

39 odgovora

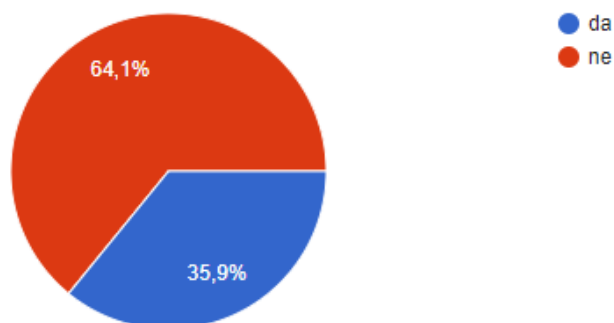

Grafikon 7. Prikaz učestalosti čitanja slikovnica djeci

Više od polovice 25(64,1%) roditelja ne čita djeci digitalne slikovnice dok njih 14 (35,9%) čita (Grafikon 8), a roditelji koji se izjašnjavaju da čitaju navode da podjednako 6 (15,4%) koriste mobitel i tablet, dok 2 (5,1%) roditelja koristi stolno računalo za čitanje digitalnih slikovnica (Grafikon 9).

Čitate li djetetu digitalne slikovnice?

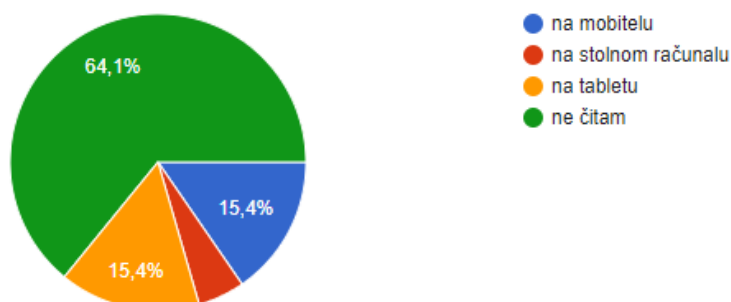
39 odgovora

Grafikon 8. Učestalost čitanja digitalnih slikovnica djeci

Na kojem uređaju čitate digitalne slikovnice?

39 odgovora

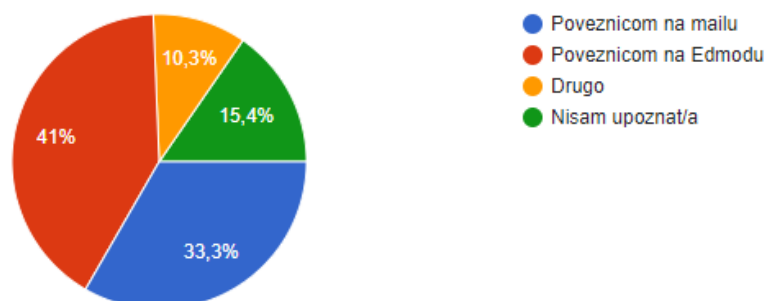
Grafikon 9. Prikaz uređaja na kojima čitaju digitalne slikovnice

U sljedećoj skupini pitanja koja se odnosi na slikovnicu Uskočka svijeća na pitanje *Jeste li upoznati sa digitalnim primjerkom slikovnice Uskočka svijeća?*, 33 (84,6%) se izjašnjava pozitivno, dok 6 (15,4%) se izjašnjava negativno.

Iste pedagoške godine u skupini je provedeno i akcijsko istraživanje o uvođenju društvene mreže Edmodo kao oblika suradnje sa roditeljima, pa tako na postavljeno pitanje u anketnom upitniku *Kako ste došli do digitalnog primjerka slikovnice Uskočka svijeća?* 16 roditelja (41%) se izjašnjava da su došli do digitalnog primjerka slikovnice poveznicom na *Edmodu*, 13 (33,3%) roditelja je došlo poveznicom na *mailu*, dok je 4 (10,3%) roditelja došlo do digitalnog primjerka slikovnice Uskočka svijeća nekim drugim putem (Grafikon 10).

Kako ste došli do digitalnog primjerka slikovnice Uskočka svijeća?

39 odgovora

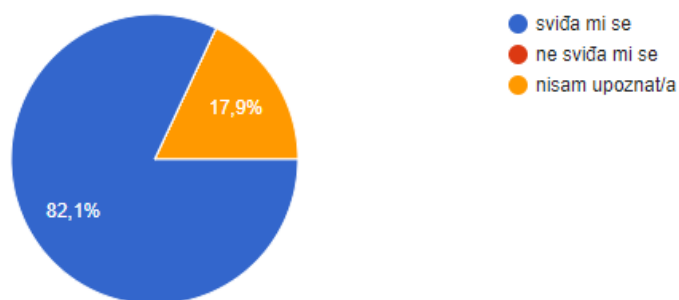

Grafikon 10. Prikaz poveznica za digitalnu slikovnicu

Svi roditelji koji su pročitali digitalnu slikovnicu Uskočka svijeća (njih 32 od 39, što iznosi 82,1%) navode da im se sviđa (Grafikon 11).

Kako procjenjujete digitalni primjerak slikovnice Uskočka svijeća?

39 odgovora

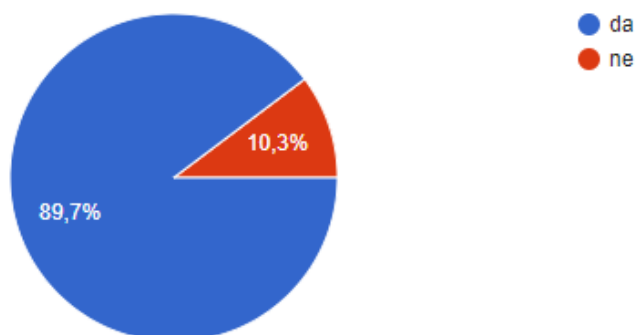

Grafikon 11. Prikaz roditeljske procjene digitalnog primjerka slikovnice Uskočka svijeća

Iako je tiskani primjerak slikovnice proslijeđen svim roditeljima njih 4 (10,3 %) se izjašnjava da nisu upoznati sa tiskanim primjerkom slikovnice (Grafikon 12).

Jeste li upoznati sa tiskanim primjerkom slikovnice Uskočka svijeća?

39 odgovora

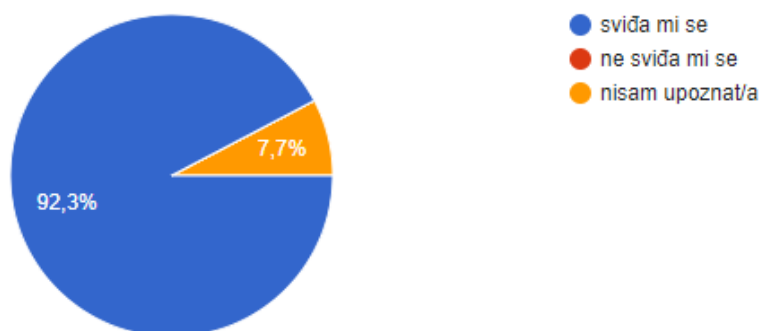

Grafikon 12. Prikaz roditeljske upoznatosti sa tiskanim primjerkom slikovnice Uskočka svijeća

Svi roditelji 36 (92,3%) koji su upoznati sa tiskanim primjerkom slikovnice izjavljuju da im se slikovnica sviđa što se može vidjeti na Grafikonu 13.

Kako procjenjujete tiskani primjerak slikovnice Uskočka svijeća?

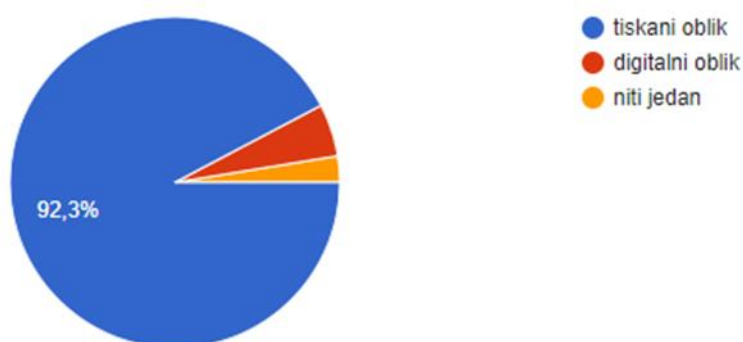
39 odgovora

Grafikon 13. Prikaz roditeljske procjene tiskanog primjerka slikovnice Uskočka svijeća

Koji oblik slikovnice Uskočka svijeća Vi preferirate?

39 odgovora

Grafikon 14. Prikaz usporedbe tiskane i digitalne slikovnice prema preferencijama roditelja

Na pitanje *Koji oblik slikovnice Uskočka svijeća roditelji preferiraju?*, 36 (92,3%) se izjašnjava da preferiraju tiskanu slikovnicu (Grafikon 14), što obrazlažu odgovorima na iduće pitanje otvorenog tipa:

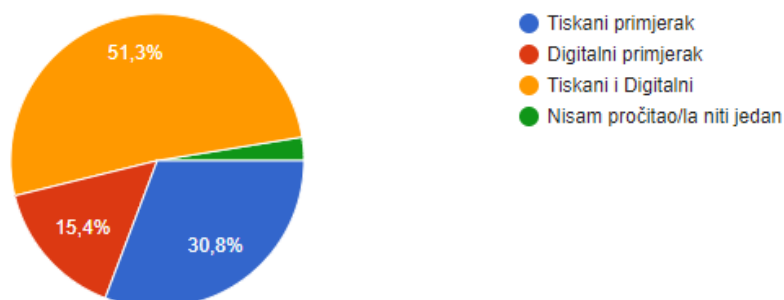
„Draže nam je listati slikovnice, dijete se voli vraćati na već pročitane stranice gledati slike.“;
„Tiskana izdanja slikovnica su bolja od digitalnih jer su primjerenija djeci i pripremaju ih za čitanje knjiga. Tiskana izdanja su po mom mišljenju i ljepša uspomena.“; „Tiskani oblik slikovnica smatram mnogo osobnijim i prikladnijim za djecu. Sve što mogu svojim ručicama

dotaknuti i prevrtati stvara im bolje razumijevanje same slikovnice.“; „Smatram da je djetetu bolji doživljaj kada je tiskani oblik.“; „Tradicionalno mi se više dopada tiskani oblik, ali je i slikovnica u digitalnom obliku svakako zanimljiva.“; „Ne volim digitalne edukativne sadržaje.“; „Sve materijale za čitanje preferiram u papirnatom obliku spram digitalnih.“; „Preferiram uvijek tiskani oblik štampe za čitanje.“; „Podsjeća me na moje djetinjstvo.“; „Draže mi je i lakše koristiti knjigu.“; „Uvijek radije biram knjigu, papir, olovku, nego ekran.“; „Oblik knjige mi je draži, listanje, pauza dodatna priča i sve što ide uz nju.“; „Jednostavniji, djetetu pregledniji.“; „Jednostavniji.“; „Mislim da su djeca previše na mobitelu, kompjuteru, TV i da više treba njegovat ljubav prema knjizi.“; „Imam bolji doživljaj kad je slikovnica ispred mene.“; „Tiskani oblik nam je zanimljiviji, svi gledaju, svi listaju. Dijete nam paralelno pokazuje tko je koji crtež nacrtao. Ponosno je drži u ruci i lista i nakon što smo završili čitanje. Nakon toga kaže idem je pokazati i baki da vidi i ona "moju" slikovnicu.“; „Bolji doživljaj kada slikovnicu čitam i istodobno gledam slike listajući.“; „Stvar je navike, a ne preferencije. Lakše mi je čitati tiskani oblik jer su slova veća a slike preglednije.“; „Bolji je osjećaj kad držim knjigu i listamo je skupa sa djecom.“; „Preferiram tiskani oblik zbog toga što smatram da je to ljepši oblik čitanja. U današnje moderno digitalno doba lijepo je osjetiti miris nove knjige i šuškanje listova.“; „Još uvijek se sjećam nekih slikovnica iz svog djetinjstva i znam koliko su mi te ilustracije bile lijepe i zanimljive. Vjerujem da tiskane slikovnice, koje dijete može listati kad poželi, razvijaju maštu i stvaraju lijepe uspomene. Ne vjerujem da je to slučaj s digitalnim slikovnicama.“; „Uvijek preferiram tiskana izdanja bez obzira o kojem se naslovu radi.“; „Kao takvu imamo je za uspomenu u dječjoj sobi.“; „Dijete više dozvoljava uz čitanje u tiskanom obliku, trebamo što manje djecu pred ekranima.“; „Više volim čitati u tiskanom obliku“; „Izbjegavam veliko prisustvo ispred ekrana.“; „Volim miris novo otvorene knjige i osjećaj kad zavrtim stranicu da prođem s rukom preko stranice. Želim da to i djeci prenesem.“; „Bolje doživim slikovnicu.“; „Draže mi je držati slikovnicu u rukama, listati stranice, gledati ilustracije, a posebno mi je drago osjetiti miris nove slikovnice.“

Na pitanje *Navedite koji ste oblik slikovnice Uskočka svijeća pročitati svome djetetu?*, oba primjerka slikovnice Uskočka svijeća je pročitao 20 (51,3 %) roditelja, 12 (30,8%) roditelja je pročitao samo tiskani, a 6 (15,4%) samo digitalni primjerak slikovnice. Jedan roditelj se izjasnio da nije svome djetetu pročitao niti jedan primjerak slikovnice Uskočka svijeća (Grafikon 15).

Navedite koji ste oblik slikovnice Uskočka svijeća pročitali svome djetetu?

39 odgovora

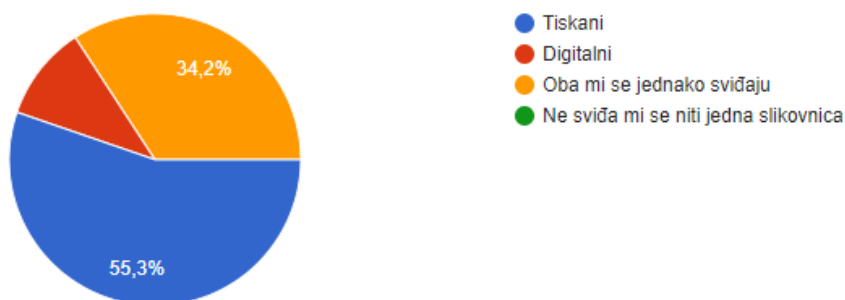

Grafikon 15. Prikaz koju su slikovnicu roditelji pročitali djeci

Na zadnje pitanje u upitniku za roditelje odgovarali su samo roditelji koji su svome djetetu čitali slikovnicu Uskočka svijeća i odnosio se isključivo na mišljenje djeteta. Pitanje za dijete glasi: *Koji oblik slikovnice ti se više sviđa?* Djeca su se na ovo pitanje izjasnila (njih 21 odnosno 55,3%) da više preferiraju tiskani oblik, dok se njih 13 (34,2%) izjasnilo da im se podjednako sviđa i jedna i druga. Za digitalni oblik slikovnice se izjasnilo 4 (10,5%) djece (Grafikon 16).

Na ovo će pitanje odgovoriti SAMO roditelj koji je čitao/čitala slikovnicu Uskočka svijeća svome djetetu i odnosi se ISKLJUČIVO na mišljenje djeteta. Pitanje za dijete glasi: Koji oblik slikovnice ti se više sviđa?

38 odgovora

Grafikon 16. Prikaz usporedbe tiskane i digitalne slikovnice prema preferencijama djece

Ovim istraživanjem dobila sam odgovore na sva moja istraživačka pitanja. Također sam i potvrdila pretpostavku da će roditelji više cijeniti tiskanu slikovnicu dok pretpostavka da će

se djeci više svidjeti digitalni oblik nije dokazana. Provedeno istraživanje pokazalo je da se djeci iz vrtića Sveti Roko na Klisu više sviđa tiskani oblik slikovnice. Nakon analiziranja podataka pitala sam djecu zašto su izabrali pojedinu slikovnicu dobila sam zapravo potpuno opravdane odgovore: „Više mi se sviđa tiskana jer je mogu sam čitati bez mame i pustiti nju da se odmara“; „Meni je draža ova koju mogu držati u rukama“; „Meni se više sviđa digitalna jer mogu dirati mamin mobitel.“ ; „Meni se sviđa digitalna jer ne znam čitati“. „Digitalna, jer mogu poslušati priču.“

6. Zaključak

Slikovnica je oduvijek pripadala djeci i djetinjstvu. U tehnološkom svijetu za djetetovo uspješno odrastanje i sazrijevanje vrlo važno je razumjeti djetetove potrebe jer mu samo tako možemo pomoći u komunikaciji i učenju. Slikovnica je uvijek imala tu ulogu, u formiranju osobnosti i razvoju komunikacije, poticanju mašte, razumijevanju osjećaja, razvoju vokabulara, poticanju empatije, kritičkog mišljenja, kreativnosti, samo je u današnje vrijeme prisutan i novi medij (računalo).

Nije nužno isključivo koristiti jednu ili drugu slikovnicu, djeci treba pored tradicionalne, ponuditi i digitalnu slikovnicu zbog drugačijih zahtjeva okoline u odnosu na nekada, jer su djeca okružena tehnologijom. Iako ovaj rad pokazuje kako je roditeljima koji su sudjelovali u ovom istraživanju (njima 92.3%) tiskani primjerak Uskočke svijeće draži od digitalnog primjerka, 82,1 % se izjasnilo da im se ipak sviđa digitalni primjerak. Razlozi su uglavnom jer smatraju da je bolje držati slikovnicu u rukama, listati stranice, gledati ilustracije, a posebno im je drago osjetiti miris nove slikovnice.

Roditelji su se također izjašnjavali da iako im se više sviđa tiskani oblik, smatraju da je i slikovnica u digitalnom obliku svakako zanimljiva.

Istraživanje provedeno za potrebe ovog rada pokazalo je kako djeca bolje reagiraju na digitalnu slikovnicu Uskočka svijeća u odnosu na tiskanu nego roditelji. Nešto više od polovine djece (55,3%) je izjavilo kao im se više sviđa tiskana slikovnica, međutim ostalih 44,7 % se izjasnilo da im se sviđa digitalna ili obje podjednako. Prilikom prikazivanja digitalne slikovnice u vrtiću sva djeca su zadržavala pažnju do kraja čitanja slikovnice, a odlično su reagirali na zvuk, te pokazali interes za ponovnim gledanjem.

Stav roditelja prema čitanju je različit. Nešto više od polovine roditelja (53,8 %) se izjasnilo da čitaju ponekad, dok manje od polovine roditelja (41 %) djeci čita često što je loš rezultat ako uzmemo u obzir činjenicu da čitanje te uloga slikovnice u procesu čitanja i aktivnostima vezanim uz čitanje od velikog značaja za djetetov kognitivni, emocionalni i socijalni razvoj.

Na pitanje čitaju li djetetu digitalne slikovnice 25 (64,1%) roditelja se izjasnio da ne čita, međutim na pitanje koji oblik slikovnice Uskočka svijeća su pročitali svome djetetu 20 (51,3 %) roditelja, što je više od polovine, se izjašnjava da su pročitali i jedan i drugi, a čak 15,4 % je pročitao samo digitalni oblik.

Zaključak ovog istraživanja je da roditelji i dalje vole tradicionalnu slikovnicu više od digitalne ali i digitalnu smatraju zanimljivom. Slikovnica Uskočka svijeća koja je izrađena za potrebe ovog rada pokazala kao izvrstan medij za upoznavanje roditelja i djece sa nekim novim tehnologijama izrade slikovnica. Roditelji i djeca su posebno pristupali i jednom i drugom obliku jer je izrađena zahvaljujući suradnji roditelja, odgojitelja i djece te skupine. Kada bi se uspoređivale neke druge slikovnice vjerovatno bi rezultati bili različiti. Odgojitelj bi trebao biti osoba koja prepoznaje važnost čitanja i u roditeljskom domu stoga je njegov zadatak svojim primjerom osvijestiti roditelje o važnosti čitanja djeci.

Sažetak

Tema rada je Usporedba tiskane i digitalne slikovnice za djecu predškolske dobi. Nastao je u Godini čitanja u Hrvatskoj, a rezultirao je objavljivanjem digitalne i tiskane slikovnice Uskočka svijeća. U radu sa djecom predškolske dobi susrećemo se sa nekim novim generacijama djece i roditelja koji žive u svijetu u kojem tehnologija brzo napreduje stoga moramo i obrazovne sadržaje, suradnju s roditeljima i komunikaciju tomu prilagođavati. Tako se sve više na tržištu pojavljuje tzv. multimedijalnih slikovnica ili elektroničkih slikovnica. Takve slikovnice pružaju sasvim nove i zanimljive mogućnosti usvajanja prezentiranog sadržaja stoga bi se njihovoj primjeni trebala dati prilika u odgojno obrazovnom radu. Teorijski dio rada odnosi se na podjelu i funkciju slikovnice, te oblikovanje digitalnog i tiskanog primjerka slikovnice Uskočka svijeća. U tome dijelu rada opisane su tehnologije i proces izrade slikovnica, a u samom procesu sudjelovala su i djeca vrtića Sveti Roko. Empirijski dio rada odnosi se na istraživanje koji oblik slikovnice preferiraju djeca predškolske dobi i njihovi roditelji, odnosno bavi se usporedbom izrađenih slikovnica. Istraživanje je provedeno u vrtiću Sveti Roko na Klisu u jednoj odgojnoj skupini.

Ključne riječi: slikovnica, multimedija, proces izrade

Summary

The topic of the paper is comparison of printed and digital picture books for preschool children. It was created in the Year of Reading in Croatia, and resulted in the publication of digital and printed picture books *Uskočka svijeća*. While working with preschool children, we meet some new generations of children and parents living in a world where technology is advancing rapidly, so we must adapt educational content, cooperation with parents and communication accordingly. On the market we find more and more so-called multimedia picture books or electronic picture books. Such picture books provide completely new and interesting opportunities for the adoption of the presented content, so their applications should be given the opportunity in educational work. The theoretical part of the paper refers to the division and function of the picture book, and the design of digital and printed copies of the picture book *Uskočka svijeća*. In this part of the paper, the technologies and the process of making the picture book are described, and the children from the Sveti Roko kindergarten also participated in the process. The empirical part of the paper refers to the research of which form of picture book is preferred by preschool children and their parents, it deals with the comparison of made picture books. The research was proven in the kindergarten Sveti Roko on Klis in one educational group.

Keywords: picture book, multimedia, production process

7. Literatura

1. Anđelić, V. , Tretinjak, M. (2015). Digitalne kompetencije za nastavnike. Preuzeto 14.2.2021. s:
https://radovi2015.cuc.carnet.hr/modules/request.php?module=oc_program&action=view.php&a=&id=24&type=4
2. Batarelo-Kokić, I. (2015). Nove razine interaktivnosti dječjih slikovnica. *Školski vjesnik : časopis za pedagogijsku teoriju i praksu*, 64 (3).
3. Čačko, P. (2000). *Slikovnica, njezina definicija i funkcije*. U Javor, R. (ur.), Kakva je knjiga slikovnica (str. 12-16), Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
4. Đuran, A., Koprivnjak, D., Maček, N. (2018). Utjecaj medija i uloga odraslih na odgoj i obrazovanje djece predškolske i rane školske dobi. Preuzeto 22.3.2021. s:
<http://www.commreview.hr/wp-content/uploads/2019/07/Duran-Koprivnjak-Macek.pdf>.
5. Halačev, S. (2000). *Sadržaj slikovnica kao prilog razvoju samopouzdanja u djece*. U: Javor, R. (ur.), Kakva knjiga je slikovnica: zbornik. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
6. Hoffman, J.L., Paciga, K. A. (2013). Click, Swipe, and Read: Sharing e-Books with Toddlers and Preschoolers. *Early Childhood Education Journal*, 41(6).
7. Huljev, A. (2019). Dijete i jezik danas - Razvoj pismenosti u materinskom i inom jeziku. *Zbornik sa znanstvenoga skupa s međunarodnim sudjelovanjem*
Preuzeto 12.4.2021. s:
https://www.academia.edu/40869908/Estetski_i_odgojni_aspekti_slikovnica.
8. *Kurikulum za razvoj temeljnih digitalnih, matematičkih i čitalačkih vještina odraslih: Temeljne vještine funkcionalne pismenosti* (2019). Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja.
9. Martinović, I., Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium*, 4 (1).
10. Miljan, Z. (2013). Dječje radosti 19. stoljeća – slikovnica – edukativna dječja igračka. *Povijest u nastavi*, 21 (1).
11. Natalia, K. (2018). How and Why to Read and Create Children's Digital Books. A Guide for Primary Practitioners. Preuzeto 7.3.2021. s:
https://www.academia.edu/38028281/How_and_Why_to_Read_and_Create_Childrens_Digital_Books.
12. *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2014). Zagreb: Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa.

13. Robotić, P. (2015). Zamke virtualnog svijeta: zaštita djece i mladih na internetu i prevencija ovisnosti. *Journal of Applied Health Sciences - Časopis za primijenjene zdravstvene znanosti*, 1 (2).
14. Ružić, N. (2011). Zaštita djece na internetu. *Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, 9 (1).
15. Sparks, JR., Katz, IR., Beile, PM. (2016). Assessing Digital Information Literacy in Higher Education: A Review of Existing Frameworks and Assessments With Recommendations for Next-Generation Assessment. Preuzeto 8.4.2021. s: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/ets2.12118>.
16. Stričević, I. (2006). *Čitajmo im od najranije dobi*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež.
17. Šišnović, I. (2011). Odgojno obrazovna vrijednost slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 17 (66).
18. Štefančić, S. (2000). *Multimedijalna slikovnica*. U kakva knjiga je slikovnica: zbornik, prir. R. Javor, 83 – 96. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba
19. Tomaš, S. (2014). Oblikovanje nastavnih sadržaja na društvenim mrežama u visokoškolskom obrazovanju. *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 63 (3).
20. Vekić-Kljaić, V. (2016). Stavovi roditelja predškolske djece o ključnim kompetencijama važnima za budući uspjeh djeteta. *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 65 (3).
21. Vuorikari, R (2015). Postati digitalno kompetentan: zadatak građanina 21. Preuzeto 20.3.2021. s: https://www.schooleducationgateway.eu/hr/pub/viewpoints/experts/riina_vuorikari_-_becoming_dig.htm.
22. Yokota, J., Teale, W. H. (2014). Picture books and the digital world: Educators making informed choices. *The Reading Teacher*, 67 (8) 577-585. Preuzeto 15.5.2021. s: https://www.academia.edu/4034769/Yokota_J._and_Teale_W._H._2014_.Picture_books_and_the_digital_world_Educators_making_informed_choices.The_Reading_Teacher_67_8_577-585.

INTERNET IZVORI:

1. Razvojne slikovnice, <https://razvojne.org/2020/11/03/slikovnice-u-digitalno-doba/>
2. Digitalna pismenost od vrtića, <https://ucitelji.hr/digitalna-pismenost-od-vrtica/>
3. Carnet - sigurnost na internetu, <https://www.carnet.hr/wp-content/uploads/2019/09/Sigurnost-na-Internetu-1.pdf>
https://radovi2015.cuc.carnet.hr/modules/request.php?module=oc_program&action=view.php&a=&id=24&type=4
4. Predškologija , <https://www.predskologija.com/slikovnica-svrha-vrste-i-funkcije/>
5. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, <https://www.nsk.hr/isbn/#1> ,
<https://www.nsk.hr/cip/>

Prilozi

Upitnik za roditelje

Usporedba tiskane i digitalne slikovnice za djecu predškolske dobi

1. Dob roditelja

- ☐ 18-24
- ☐ 25-34
- ☐ 35-45
- ☐ preko 45

2. Spol roditelja

- ☐ Ž
- ☐ M

3. Bračni status

- ☐ bračna zajednica
- ☐ izvanbračna zajednica
- ☐ samohrani roditelj

4. Dob djeteta koje pohađa vrtić

- ☐ 3 godine
- ☐ 4 godine
- ☐ 5 godina
- ☐ 6 godina
- ☐ 7 godina

5. Spol djeteta

- ☐ Žensko
- ☐ Muško

6. Čitate li djeci slikovnice?

- ☐ Nikada
- ☐ Ponekad

- ☐ Često

7. Posuđujete li slikovnice u knjižnici?

- ☐ Nikada
- ☐ Ponekad
- ☐ Često

8. Koliko slikovnica posjedujete?

- ☐ 1-5
- ☐ 6-10
- ☐ Više od 10
- ☐ Ne posjedujemo slikovnice

9. Koliko vremena provodite dnevno čitajući djeci slikovnice?

- ☐ Do 15 min
- ☐ Do 30 min
- ☐ Više od pola sata
- ☐ Ne čitam

10. Čitate li djeci digitalne slikovnice?

- ☐ Da
- ☐ Ne

11. Na kojem uređaju čitate digitalne slikovnice?

- ☐ Mobitelu
- ☐ Stolnom računalu
- ☐ Tablet
- ☐ Ne čitam

12. Jeste li upoznati sa digitalnim primjerkom slikovnice Uskočka svijeća?

- ☐ Da

- ☐ Ne

13. Kako ste došli do digitalnog primjerka slikovnice Uskočka svijeća?

- ☐ Poveznicom na mailu
- ☐ Poveznicom na Edmodu
- ☐ Drugo
- ☐ Nisam upoznat/a

14. Kako procjenjujete digitalni primjerak slikovnice Uskočka svijeća?

- ☐ Sviđa mi se
- ☐ Ne sviđa mi se
- ☐ Nisam upoznat/a

15. Jeste li upoznati sa tiskanim primjerkom slikovnice Uskočka svijeća?

- ☐ Da
- ☐ Ne

16. Kako procjenjujete tiskani primjerak slikovnice Uskočka svijeća?

- ☐ Sviđa mi se
- ☐ Ne sviđa mi se
- ☐ Nisam upoznat/a

17. Koji oblik slikovnice Uskočka svijeća Vi preferirate?

- ☐ Tiskani oblik
- ☐ Digitalni oblik
- ☐ Niti jedan

18. Obrazložite prethodni odgovor.

19. Navedite koji oblik slikovnice Uskočka svijeća ste pročitali svome djetetu?

- ☐ Tiskani primjerak
- ☐ Digitalni primjerak

- Tiskani i digitalni
- Nisam pročitao/pročitala niti jedan

20. Na ovo će pitanje odgovoriti SAMO roditelj koji je čitao/čitala slikovnicu Uskočka svijeća svome djetetu i odnosi se ISKLJUČIVO na mišljenje djeteta. Pitanje za dijete glasi:
Koji oblik slikovnice ti se više sviđa?

- Tiskani
- Digitalni
- Oba mi se jednako sviđaju
- Ne sviđa mi se niti jedna slikovnica

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Kojom ja **Gorana Ištuk**, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja magistra/magistrice **Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja**, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 12.7.2021.

Potpis

OBRAZAC I.P.**IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOG / DIPLOMSKOG RADA U DIGITALNI
REPOZITORIJ FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU**

STUDENT/ICA	GORANA IŠTUK
NASLOV RADA	USPOREDBA TISKANE I DIGITALNE SLIKOVNICE ZA DJECU PREDŠKOLSKE DOBI
VRSTA RADA	DIPLOMSKI RAD
ZNANSTVENO PODRUČJE	DRUŠTVENE ZNANOSTI
ZNANSTVENO POLJE	RANI PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE
MENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	doc. dr. sc. SUZANA TOMAŠ
KOMENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	
ČLANOVI POVJERENSTVA (ime, prezime, zvanje)	1. doc. dr. sc. SUZANA TOMAŠ 2. prof. dr. sc. SNJEŽANA DOBROTA 3. prof. dr. sc. MARIJO KRNIĆ

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/ica predanog završnog/diplomskog rada (zaokružiti odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude (zaokružiti odgovarajuće):

- a.) u otvorenom pristupu
- b.) rad dostupan studentima i djelatnicima Filozofskog fakulteta u Splitu
- c.) rad dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6/12/24 mjeseci (zaokružiti odgovarajući broj mjeseci)

U slučaju potrebe dodatnog ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

Klis, 12.7.2021.

mjesto, datum

potpis studenta/ice